EXHORTACIÓ APOSTÒLICA POSTSINODAL
‘SACRAMENTUM CARITATIS’
DEL SANT PARE
BENET XVI
A L’EPISCOPAT, AL CLERGAT,
A LES PERSONES CONSAGRADES
I ALS FIDELS LAICS,
SOBRE L’EUCARISTIA,
FONT I CIMAL DE LA VIDA
I DE LA MISSIÓ DE L’ESGLÉSIA

ÍNDEX

Introducció [1]
L’aliment de la Veritat [2]
El desenvolupament del ritu eucarístic [3]
El Sínode dels Bisbes i l’Any de l’Eucaristia [4]
Objecte d’aquesta exhortació [5]

PRIMERA PART
EUCARISTIA, MISTERI QUE S’HA DE CREURE
La fe eucarística de l’Església [6]

Santíssima Trinitat i Eucaristia
El pa que ha baixat del cel [7]
Do gratuït de la Santíssima Trinitat [8]

Eucaristia: Jesús, l’Anyell veritable immolat
L’aliança nova i eterna en la sang de l’Anyell [9]
La institució de l’Eucaristia [10]
Figura transit in veritatem [11]

L’Esperit Sant i l’Eucaristia
Jesús i l’Esperit Sant [12]
Esperit Sant i celebració eucarística [13]

Eucaristia i Església
Eucaristia, principi causal de l’Església [14]
Eucaristia i comunió eclesial [15]

Eucaristia i sagraments
Sacramentalitat de l’Església [16]

I. Eucaristia i iniciació cristiana
Eucaristia, plenitud de la iniciació cristiana [17]
L’ordre dels sagraments de la iniciació [18]
Iniciació, comunitat eclesial i família [19]

II. Eucaristia i sagrament de la reconciliació
Llur relació intrínseca [20]
Algunes observacions pastorals [21]
III. Eucaristia i unció dels malalts [22]
IV. Eucaristia i sagrament de l'orde
In persona Christi capitis [23]
Eucaristia i celibat sacerdotal [24]
Manca de clergat i pastoral vocacional [25]
Gratitud i esperança [26]
V. Eucaristia i matrimoni
Eucaristia, sagrament esponsalici [27]
Eucaristia i unitat del matrimoni [28]
Eucaristia i indissolubilitat del matrimoni [29]

Eucaristia i escatologia
Eucaristia: do per a l'home en camí [30]
El banquet escatològic [31]
Oració pels difunts [232]

L'Eucaristia i la Mare de Déu [33]

SEGONA PART
EUCARISTIA, MISTERI QUE S'HA DE CELEBRAR
Lex orandi i *lex credendi* [34]
Bellesa i litúrgia [35]

La celebració eucarística, obra del 'Christus totus'
Christus totus in capite et in corpore [36]
Eucaristia i Crist ressuscitat [37]

'Ars celebrandi' [38]
El bisbe, liturg per excel·lència [39]
El respecte pels llibres litúrgics i la riquesa dels signes [40]
L'art al servei de la celebració [41]
El cant litúrgic [42]

L'estructura de la celebració eucarística [43]
Unitat intrínseca de l'acció litúrgica [44]
La litúrgia de la Paraula [45]
L'homilia [46]
Presentació de les ofrenes [47]
La pregària eucarística [48]
Ritu de la pau [49]
Distribució i recepció de l'Eucaristia [50]
El comiat: «Ite, missa est» [51]

‘Actuosa participatio’

Autèntica participació [52]
Participació i ministeri sacerdotal [53]
Celebració eucarística i inculturació [54]
Condicions personals per a una *actuosa participatio* [55]
Participació dels cristians no catòlics [56]
Participació a través dels mitjans de comunicació [57]
Actuosa participatio dels malalts [58]
L’atenció als presos [59]
Els emigrants i la seva participació en l’Eucaristia [60]
Les grans concelebracions [61]
La llengua llatina [62]
Celebracions eucarístiques en petits grups [63]

La celebració participada interiorment

Catequesi mistagògica [64]
La veneració a l’Eucaristia [65]

Adoració i pietat eucarístiques

La relació intrínseca entre celebració i adoració [66]
La pràctica de l’adoració eucarística [67]
Formes de devoció eucarística [68]
El lloc del sagrari a l’església [69]

TERCERA PART
EUCARISTIA, MISTERI QUE S’HA DE VIURE

Forma eucarística de la vida cristiana

El culte espiritual - *logiké latreia* (Rm 12,1) [70]
Eficàcia integradora del culte eucarístic [71]
Iuxta dominicam viventes ‘Viure segons el diumenge’ [72]
Viure el precepte dominical [73]
El sentit del descans i del treball [74]
Assemblees dominicals en absència de prevere [75]
Una forma eucarística de la vida cristiana, la pertinença eclesial [76]
Espiritualitat i cultura eucarístiques [77]
Eucaristia i evangelització de les cultures [78]
Eucaristia i fidels laics [79]
Eucaristia i espiritualitat sacerdotal [80]
Eucaristia i vida consagrada [81]
Eucaristia i transformació moral [82]
Coherència eucarística [83]

Eucaristia, misteri que s’ha d’anunciar

Eucaristia i missió [84]

Eucaristia i testimoniatge [85]
Jesucrist, únic Salvador [86]
Llibertat de culte [87]

Eucaristia, misteri que s'ha d'oferir al món
Eucaristia: pa partit per a la vida del món [88]
Les implicacions socials del misteri eucarístic [89]
L'aliment de la veritat i la indigència de l'home [90]
La doctrina social de l'Església [91]
Santificació del món i salvaguarda de la creació [92]
Utilitat d'un Compendi eucarístic [93]

Conclusió [94-97]

INTRODUCCIÓ

1. Sagrament de la caritat,[1] la santíssima Eucaristia és la donació que Jesucrist fa d'ell mateix, revelant-nos l'amor infinit de Déu per cada home. En aquest admirable sagrament es manifesta l'amor «més gran», aquell que impulsa a «donar la vida pels seus amics» (cf. Jn 15,13). En efecte, Jesús «els estimà fins a l'extrem» (Jn 13,1). Amb aquesta expressió, l'evangelista presenta el gest d'infinita humilitat que Jesús va fer: abans de morir per nosaltres a la creu, es va cenyir una tovallola i va rentar els peus als seus deixebles. De la mateixa manera, en el sagrament eucarístic Jesús continua estimant-nos «fins a l'extrem», fins a la donació del seu cos i de la seva sang. Quin estupor que devia sentir el cor dels Apòstols davant els gestos i paraules del Senyor durant aquell sopar! Quina admiració ha de suscitar també el misteri eucarístic en el nostre cor!

L'aliment de la Veritat

2. En el Sagrament de l'altar, el Senyor va l'encontre de l'home, creat a imatge i semblança de Déu (cf. Gn 1,27), i se'n fa company de viatge. En efecte, en aquest sagrament el Senyor es fa menjar per a l'home famolenc de veritat i de llibertat. Ja que només la veritat ens fa autènticament lliures (cf. Jn 8,36), Crist es converteix per a nosaltres en aliment de la Veritat. Sant Agustí, que tenia un gran coneixement de la realitat humana, va posar en evidència que l'home es mou espontàniament, i no per coacció, quan es troba davant alguna cosa que l'atreu i li suscita desig. Al mateix temps, en preguntar-se sobre què pot moure l'home en el més íntim, el sant bisbe va exclamar: «Desitja l'ànima alguna cosa amb més deler que la veritat?»[2] En efecte, tot home porta en ell mateix el desig inevitable de la veritat última i definitiva. Per això, el Senyor Jesús, «el camí, la veritat i la vida» (Jn 14,6), s'adreça al cor anhelant de l'home, que se sent peregrí i assedegat; al cor que sospira per la font de la vida; al cor que cerca la Veritat. En efecte, Jesucrist és la Veritat feta Persona, que atreu el món cap a ell. «Jesús és l'estrella polar de la llibertat humana: sense ell perd l'orientació, ja que sense el coneixement de la Veritat, la llibertat es desnaturalitza, s'aïlla i es redueix a arbitri estèril. Amb ell, la llibertat es retroba.»[3] En particular, Jesús ens mostra en el sagrament de l'Eucaristia la *veritat de l'amor*, que és l'essència mateixa de Déu. Aquesta és la veritat evangèlica que interessa a tots i cadascun dels homes. Per això l'Església, el centre vital de la qual és l'Eucaristia, es compromet constantment a anunciar a tothom, «quan és oportú i quan no ho és» (2Tm 4,2), que Déu és amor.[4] Precisament perquè Crist s'ha fet per nosaltres aliment de la Veritat, l'Església s'adreça a l'home i el convida a acollir lliurement el do de Déu.

---

1 Cf. St. Tomàs d'Aquino, *Summa Theologiæ*, III, q. 73, a. 3.

2 *In Iohannis Evangelium Tractatus*, 26.5: PL 35, 1609.

3 Als participants en l'Assemblea Plenària de la Congregació per a la Doctrina de la Fe (10 de febrer de 2006): AAS 98 (2006), 255.

4 Discurs als membres del Consell Ordinari de la Secretaria General del Sínode dels Bisbes (1 de juny de 2006): *L'Osservatore Romano,* 2 de juny de 2006, p. 5.

El desenvolupament del ritu eucarístic

3. En observar la història bimil·lenària de l'Església de Déu, guiada per la sàvia acció de l'Esperit Sant, admirem plens de gratitud com s'han desenvolupat ordenadament en el temps les formes rituals amb què commemorem l'esdeveniment de la nostra Salvació. Des de les diverses modalitats dels primers segles, que resplendeixen encara en els ritus de les antigues Esglésies d'Orient, fins a la difusió del ritual romà; des de les indicacions clares del concili de Trento i del Missal de sant Pius V fins a la renovació litúrgica establerta pel concili Vaticà II: en cada etapa de la història de l'Església, la celebració eucarística, com a font i cimal de la seva vida i missió, resplendeix en el ritu litúrgic amb tota la seva riquesa multiforme. L'XI Assemblea General Ordinària del Sínode dels Bisbes, celebrada del 2 al 23 d'octubre de 2005 a la Ciutat del Vaticà, ha manifestat un profund agraïment a Déu per aquesta evolució històrica, i hi ha reconegut el guiatge de l'Esperit Sant. En particular, els pares sinodals han constatat i reafirmat l'influx benèfic que ha tingut per a la vida de l'Església la reforma litúrgica posada en marxa a partir del concili ecumènic Vaticà II.[5] El Sínode dels Bisbes ha tingut la possibilitat de valorar-ne la recepció després de la cimera conciliar. Els judicis positius han estat molt nombrosos. Les dificultats i alguns abusos comesos que s'han constatat no poden enfosquir el valor i la validesa de la renovació litúrgica, la qual té encara riqueses per descobrir. En concret, es tracta de llegir els canvis indicats pel Concili a l'interior de la unitat que caracteritza el desenvolupament històric del ritu mateix, sense introduir-hi ruptures artificioses.[6]

El Sínode dels Bisbes i l'Any de l'Eucaristia

4. A més, cal subratllar la relació del recent Sínode dels Bisbes sobre l'Eucaristia amb els esdeveniments que han tingut lloc els últims anys en la vida de l'Església. Abans que res, hem de pensar en el Gran Jubileu del 2000, amb el qual el meu estimat predecessor, el servent de Déu Joan Pau II, va introduir l'Església en el tercer mil·lenni cristià. L'Any Jubilar es va caracteritzar indubtablement per un fort sentit eucarístic. No hem d'oblidar que el Sínode dels Bisbes ha estat precedit, i en certa manera també preparat, per l'Any de l'Eucaristia, establert amb gran amplitud de mires per part de Joan Pau II per a tota l'Església. L'esmentat Any, iniciat amb el Congrés Eucarístic Internacional de Guadalajara (Mèxic) l'octubre de 2004, va concloure el 23 d'octubre de 2005, al final de l'XI Assemblea Sinodal, amb la canonització de cinc beats que s'havien distingit especialment per la pietat eucarística: el bisbe Józef Bilczewski, els preveres Gaetano Catanoso, Zygmunt Gorazdowski i Alberto Hurtado Cruchaga, i el religiós caputxí Felice da Nicosia. Gràcies als ensenyaments exposats per Joan Pau II a la carta apostòlica *Mane nobiscum Domine*,[7] i als valuosos suggeriments de la Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments,[8] les diòcesis i les diferents entitats eclesials han emprès nombroses iniciatives per a despertar i augmentar en els creients la fe eucarística, per a millorar la dignitat de les celebracions i promoure

---

5 Cf. *Propositio* 2.

6 Faig referència a la necessitat d'una hermenèutica de la continuïtat amb referència també a una correcta lectura del desenvolupament litúrgic després del concili Vaticà II: cf. Discurs a la cúria romana (22 de desembre de 2005): AAS 98 (2006), 44-45.

7 Cf. AAS 97 (2005), 337-352.

8 Cf. «Any de l'Eucaristia. Suggeriments i propostes» (15 d'octubre de 2004): *L'Osservatore Romano,* 15 d'octubre de 2004, suplement.

l'adoració eucarística, així com per a animar una solidaritat efectiva que, partint de l'Eucaristia, arribi als pobres. Finalment, cal esmentar la importància de l'última encíclica del meu venerat predecessor, *Ecclesia de Eucharistia*,[9] amb la qual ens ha deixat una segura referència magisterial sobre la doctrina eucarística i un últim testimoni del lloc central que aquest diví sagrament tenia en la seva vida.

Objecte d'aquesta exhortació

5. Aquesta exhortació apostòlica postsinodal proposa reprendre la riquesa multiforme de reflexions i propostes sorgides en la recent assemblea general del Sínode dels Bisbes —des dels *Lineamenta* fins a les *Propositiones*, passant per l'*Instrumentum laboris,* les *Relationes ante et post disceptationem*, les intervencions dels pares sinodals, dels *auditors* i dels germans delegats—, amb la intenció d'explicitar algunes línies fonamentals d'acció orientades a suscitar dins l'Església un nou impuls i fervor per l'Eucaristia. Conscient del vast patrimoni doctrinal i disciplinar acumulat amb el pas dels segles sobre aquest sagrament,[10] en el present document vull recomanar sobretot, tenint en compte el vot dels pares sinodals,[11] que el poble cristià aprofundeixi en la relació entre el *misteri eucarístic*, l*'acte litúrgic* i el *nou culte espiritual* que es deriva de l'Eucaristia com a *sagrament de la caritat*. En aquesta perspectiva, vull relacionar la present exhortació amb la meva primera carta encíclica *Deus caritas est*, en la qual parlo diverses vegades del sagrament de l'Eucaristia per a subratllar la relació que té amb l'amor cristià, tant pel que fa a Déu com al proïsme: «El Déu encarnat ens atreu a tots cap a ell. S'entén, doncs, que *agape* hagi esdevingut també un nom de l'Eucaristia: en ella l'*agape* de Déu ens arriba corporalment per continuar actuant en nosaltres i a través de nosaltres.»[12]

PRIMERA PART.
EUCARISTIA, MISTERI QUE S'HA DE CREURE

«L'obra que Déu vol és aquesta: que cregueu en aquell que ell ha enviat» (Jn 6,29)

La fe eucarística de l'Església

6. «Proclameu el misteri de la fe.» Amb aquesta expressió, pronunciada immediatament després de les paraules de la consagració, el prevere proclama el misteri celebrat i manifesta la seva admiració davant de la conversió substancial del pa i el vi en el cos i

---

9 Cf. AAS 95 (2003), 433-475. També la Instrucció de la Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, *Redemptionis sacramentum* (25 de març de 2004): AAS 96 (2004), 549-601, a la qual Joan Pau II tenia una gran estima.

10 Per recordar només els més importants: Conc. Ecum. de Trento, *Doctrina et canones de ss. Missæ sacrificio*, DS 1738-1759; Lleó XIII, Carta enc. *Miræ caritatis* (28 de maig de 1902): ASS (1903), 115- 136; Pius XII, Carta enc. *Mediator Dei* (20 de novembre de 1947): AAS 39 (1947), 521-595; Pau VI, Carta enc. *Mysterium fidei* (3 de setembre de 1965): AAS 57 (1965), 753-774; Joan Pau II, Carta enc. *Ecclesia de Eucharistia* (17 d'abril de 2003): AAS 95(2003), 433-475; Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, Instr. *Eucharisticum mysterium* (25 de maig de 1967): AAS 59 (1967), 539-573; Instr. *Liturgiam authenticam* (28 de març de 2001): AAS 93 (2001), 685-726.

11 Cf. *Propositio* 1.

12 N. 14: AAS 98 (2006), 229.

la sang del Senyor Jesús, una realitat que supera tota comprensió humana. En efecte, l'Eucaristia és el «misteri de la fe» per excel·lència: «És la síntesi i el summe de la nostra fe.»[13] La fe de l'Església és essencialment fe eucarística i s'alimenta de manera particular a la taula de l'Eucaristia. La fe i els sagraments són dos aspectes complementaris de la vida eclesial. La fe que suscita l'anunci de la paraula de Déu s'alimenta i creix en l'encontre de gràcia amb el Senyor ressuscitat que es realitza en els sagraments: «La fe s'expressa en el ritu i el ritu reforça i enforteix la fe.»[14] Per això, el sagrament de l'altar és sempre en el centre de la vida eclesial: «Gràcies a l'Eucaristia, l'Església reneix sempre de nou.»[15] Com més viva és la fe eucarística en el poble de Déu, més profunda és la seva participació en la vida eclesial mitjançant l'adhesió conscient a la missió que Crist ha confiat als seus deixebles. La història mateixa de l'Església n'és testimoni. Tota gran reforma està vinculada d'alguna manera al redescobriment de la fe en la presència eucarística del Senyor enmig del seu poble.

SANTÍSSIMA TRINITAT I EUCARISTIA

El pa que ha baixat del cel

7. La primera realitat de la fe eucarística és el misteri mateix de Déu, l'amor trinitari. En el diàleg de Jesús amb Nicodem trobem una expressió il·luminadora: «Déu ha estimat tant el món que ha donat el seu Fill únic perquè no es perdi cap dels qui creuen en ell, sinó que tinguin vida eterna. Déu no ha enviat el seu Fill al món perquè el món fos condemnat, sinó per salvar-lo per mitjà d'ell» (Jn 3,16-17). Aquestes paraules mostren l'arrel última del do de Déu. En l'Eucaristia, Jesús no dóna «alguna cosa», sinó que es dóna ell mateix; ofereix el seu cos i vessa la seva sang. Lliura així tota la seva vida, manifestant la font originària d'aquest amor diví. Ell és el Fill etern que el Pare ha lliurat per nosaltres. En l'Evangeli escoltem també Jesús, que, després d'haver donat menjar a la multitud amb la multiplicació dels pans i els peixos, diu als seus interlocutors que l'havien seguit fins a la sinagoga de Cafarnaüm: «És el meu Pare qui us dóna l'autèntic pa del cel. El pa de Déu és el que baixa del cel i dóna vida al món» (Jn 6,32-33); i arriba a identificar-se ell mateix, la seva carn i la seva sang, amb aquest pa: «Jo sóc el pa viu que ha baixat del cel. Qui menja aquest pa, viurà per sempre. I el pa que jo donaré és la meva carn per a la vida del món» (Jn 6,51). Jesús es manifesta així com el pa de vida que el Pare etern dóna als homes.

Do gratuït de la Santíssima Trinitat

8. En l'Eucaristia es revela el designi d'amor que guia tota la història de la salvació (cf. Ef 1,9-10; 3,8-11). En ella, el *Deus trinitas*, que és amor en ell mateix (cf. 1Jn 4,7-8), s'uneix plenament a la nostra condició humana. En el pa i en el vi, sota l'aparença dels quals Crist se'ns lliura en el sopar pasqual (cf. Lc 22,14-20; 1Co 11,23-26), és tota la vida divina que ens ve a trobar i se'ns comunica en la forma del Sagrament. Déu és comunió perfecta d'amor entre el Pare, el Fill i l'Esperit Sant. Ja en la creació, l'home va ser cridat a compartir en certa mesura l'alè vital de Déu (cf. Gn 2,7). Però és en Crist mort i ressuscitat, i en l'efusió de l'Esperit Sant que se'ns dóna sense mesura (cf. Jn

---

13 *Catecisme de l'Església catòlica*, 1327.

14 *Propositio* 16.

15 Homilia de la Missa de presa de possessió de la Càtedra de Roma (7 de maig de 2005): AAS 97 (2005), 752.

3,34), on ens convertim en veritables partícips de la intimitat divina.[16] Jesucrist, «que per l'Esperit etern s'ha ofert ell mateix a Déu com a víctima sense cap defecte» (He 9,14), ens comunica la vida divina en el do eucarístic. Es tracta d'un do absolutament gratuït, que es deu només a les promeses de Déu complertes per damunt de tota mesura. L'Església, amb obediència fidel, acull, celebra i adora aquest do. El «misteri de la fe» és misteri de l'amor trinitari, en el qual, per la gràcia, estem cridats a participar. Per tant, també nosaltres hem d'exclamar amb sant Agustí: «Veus la Trinitat si veus l'amor.»[17]

EUCARISTIA: JESÚS, L'ANYELL VERITABLE IMMOLAT

L'aliança nova i eterna en la sang de l'Anyell

9. La missió per a la qual Jesús ha vingut entre nosaltres arriba al seu compliment en el misteri pasqual. Des de dalt de la creu, on ho atreu tot cap a ell (cf. Jn 12,32), abans de «lliurar l'esperit» diu: «Tot s'ha complert» (Jn 19,30). En el misteri de la seva obediència fins a la mort, i una mort de creu (cf. Fl 2,8), s'ha complert l'Aliança nova i eterna. La llibertat de Déu i la llibertat de l'home s'han trobat definitivament en la seva carn crucificada, en un pacte indissoluble i vàlid per sempre. També el pecat de l'home ha estat expiat, una vegada per totes, pel Fill de Déu (cf. He 7,27; 1Jn 2,2; 4,10). Com ja he tingut oportunitat de dir: «En la seva mort en la creu es realitza aquest posar-se Déu contra si mateix, en lliurar-se per donar nova vida a l'home i salvar-lo: això és amor en la seva forma més radical.»[18] En el misteri pasqual s'ha realitzat veritablement el nostre alliberament del mal i de la mort. En la institució de l'Eucaristia, Jesús mateix va parlar de l'«Aliança nova i eterna», segellada amb la seva sang vessada (cf. Mt 26,28; Mc 14,24; Lc 22,20). Aquesta meta última de la seva missió era ja força evident al començament de la seva vida pública. En efecte, quan a la vora del Jordà Joan Baptista veu venir Jesús, exclama: «Mireu *l'Anyell de Déu*, el qui treu el pecat del món» (Jn 1,29). És significatiu que la mateixa expressió es repeteixi cada vegada que celebrem la santa Missa, amb la invitació del prevere a apropar-nos a combregar: «Mireu *l'Anyell de Déu*, mireu el qui lleva el pecat del món. Feliços els convidats a la seva taula.» Jesús és el veritable anyell pasqual que s'ha ofert espontàniament ell mateix en sacrifici per nosaltres, realitzant així l'aliança nova i eterna. L'Eucaristia conté per ella mateixa aquesta novetat radical, que se'ns proposa de nou a cada celebració.[19]

La institució de l'Eucaristia

10. D'aquesta manera arribem a la reflexió sobre la institució de l'Eucaristia en el sant sopar. Es va esdevenir en el context d'un sopar ritual amb què es commemorava l'esdeveniment fonamental del poble d'Israel: l'alliberament de l'esclavatge d'Egipte. Aquest sopar ritual, relacionat amb la immolació dels anyells (Ex 12,1-28.43-51), era una commemoració del passat, però a la vegada era també memòria profètica, és a dir, anunci d'un alliberament futur. En efecte, el poble havia experimentat que aquell alliberament no havia estat definitiu, ja que la seva història encara estava massa marcada per l'esclavitud i el pecat. El memorial de l'antic alliberament s'obria a la súplica i a l'esperança d'una salvació més profunda, radical, universal i definitiva.

---

16 Cf. *Propositio* 4.

17 *De Trinitate,* VIII, 8, 12: CCL 50, 287.

18 Carta enc. *Deus caritas est* (25 de desembre de 2005), 12: AAS 98 (2006), 228.

19 Cf. *Propositio* 3.

Aquest és el context en el qual Jesús introdueix la novetat del seu do. En l'oració de lloança, la *Berakah*, dóna gràcies al Pare no només pels grans esdeveniments de la història passada, sinó també per la seva «exaltació». En instituir el sagrament de l'Eucaristia, Jesús anticipa i implica el Sacrifici de la creu i la victòria de la resurrecció. Al mateix temps, es revela com el veritable anyell immolat, previst en el designi del Pare des de la fundació del món, com es llegeix en la Primera Carta de sant Pere (cf. 1,18-20). Situant el seu do en aquest context, Jesús manifesta el sentit salvador de la seva mort i resurrecció, misteri que es converteix en el factor renovador de la història i de tot el cosmos. En efecte, la institució de l'Eucaristia mostra com aquella mort, violenta i absurda en ella mateixa, s'ha transformat en Jesús en un acte suprem d'amor i d'alliberament definitiu del mal per a la humanitat.

'Figura transit in veritatem'

11. D'aquesta manera Jesús insereix el seu *novum* radical dins l'antic sopar sacrificial jueu. Per a nosaltres, els cristians, ja no és necessari repetir aquell sopar. Com diuen amb precisió els Pares, *figura transit in veritatem*: el qui anunciava realitats futures, ara ha donat pas a la veritat mateixa. L'antic ritu ja s'ha complert i ha estat superat definitivament pel do de l'amor del Fill de Déu encarnat. L'aliment de la veritat, Crist immolat per nosaltres, «dat […] figuris terminum».[20] Amb el manament «Feu això, que és el meu memorial» (cf. Lc 22,19; 1Co 11,25), ens demana que corresponguem al seu do i el representem sacramentalment. Per tant, el Senyor expressa amb aquestes paraules, per dir-ho així, l'esperança que la seva Església, nascuda del seu sacrifici, aculli aquest do, i desenvolupi, sota la guia de l'Esperit Sant, la forma litúrgica del Sagrament. En efecte, el memorial del seu total lliurament no consisteix en la simple repetició de l'últim sopar, sinó pròpiament en l'Eucaristia, és a dir, en la novetat radical del culte cristià. Jesús ens ha encomanat així la tasca de participar en la seva «hora». «L'Eucaristia ens endinsa en l'acte oblatiu de Jesús. No rebem només de manera passiva el *Logos* encarnat, sinó que ens impliquem en la dinàmica de la seva donació.»[21] Ell «ens atreu cap a ell».[22] La conversió substancial del pa i del vi en el seu cos i en la seva sang introdueix en la creació el principi d'un canvi radical, com una mena de «fissió nuclear», per emprar una imatge que ens és ben coneguda avui, que es produeix en el més íntim de l'ésser; un canvi destinat a suscitar un procés de transformació de la realitat, el terme últim de la qual serà la transfiguració del món sencer, el moment en què Déu serà tot en tots (cf. 1Co 15,28).

L'ESPERIT SANT I L'EUCARISTIA

Jesús i l'Esperit Sant

12. Amb la seva paraula, i amb el pa i el vi, el Senyor mateix ens ha ofert els elements essencials del nou culte. L'Església, la seva Esposa, està cridada a celebrar dia rere dia el banquet eucarístic en commemoració seva. Introdueix així el sacrifici redemptor del seu Espòs en la història dels homes i ho fa fent-se present sacramentalment en totes les cultures. Aquest gran misteri se celebra en les formes litúrgiques que l'Església, guiada

---

[20] Breviari romà, *Himne de l'Ofici de lectura de la solemnitat del Cos i de la Sang de Crist*.

[21] Carta enc. *Deus caritas est* (25 de desembre de 2005), 13: AAS 98 (2006), 228.

[22] Homilia a l'esplanada de Marienfeld (21 d'agost de 2005): AAS 97 (2005), 891-892.

per l'Esperit Sant, desenvolupa en el temps i en l'espai.[23] Amb aquest propòsit, cal despertar la consciència del paper decisiu que exerceix l'Esperit Sant en el desenvolupament de la forma litúrgica i en l'aprofundiment dels misteris divins. El Paràclit, primer do per als creients,[24] que actua ja en la creació (cf. Gn 1,2), és plenament present en tota la vida del Verb fet carn: Jesucrist va ser concebut per la Verge Maria per obra de l'Esperit Sant (cf. Mt 1,18; Lc 1,35); al començament de la seva missió pública, a la vora del riu Jordà, va baixar damunt d'ell en forma de colom (cf. Mt 3,16 i par.); en aquest mateix Esperit actua, parla i s'omple de goig (cf. Lc 10,21), i per ell s'ofereix ell mateix (cf. He 9,14). En els anomenats «discursos de comiat» recopilats per Joan, Jesús posa en clara relació el do de la seva vida en el misteri pasqual i el do de l'Esperit als seus (cf. Jn 16,7). Una vegada ressuscitat, amb els senyals de la passió a la carn, pot infondre l'Esperit (cf. Jn 20,22), fent els seus partícips de la seva missió (cf. Jn 20,21). I serà l'Esperit qui ensenyarà després als deixebles totes les coses i els recordarà tot el que Crist ha dit (cf. Jn 14,26), perquè correspon a ell, com a Esperit de la veritat (cf. Jn 15,26), guiar-los fins a la veritat sencera (cf. Jn 16,13). En el relat dels Fets, l'Esperit davalla sobre els Apòstols reunits en oració amb Maria el dia de Pentecosta (cf. 2,1-4) i els anima a la missió d'anunciar a tots els pobles la bona notícia. Per tant, Crist mateix, en virtut de l'acció de l'Esperit, és present i actua en la seva Església, des del seu centre vital que és l'Eucaristia.

Esperit Sant i celebració eucarística

13. En aquest horitzó es reconeix el paper decisiu de l'Esperit Sant en la celebració eucarística i, en particular, en el que fa referència a la transsubstanciació. Tot això està ben documentat en els Pares de l'Església. Sant Ciril de Jerusalem, en les seves *Catequesis*, recorda que nosaltres «invoquem Déu misericordiós perquè enviï el seu Sant Esperit sobre les ofrenes que són davant nostre, perquè ell transformi el pa en cos de Crist i el vi en sang de Crist. El que toca l'Esperit Sant és santificat i totalment transformat».[25] També sant Joan Crisòstom fa notar que el sacerdot invoca l'Esperit Sant quan celebra el Sacrifici:[26] com Elies —diu—, el ministre invoca l'Esperit Sant perquè «davalli la gràcia sobre la víctima, i per ella s'abrusin les ànimes de tots».[27] És més que mai necessària per a la vida espiritual dels fidels una consciència més clara de la riquesa de l'anàfora: a més de les paraules pronunciades pel Crist en l'últim sopar, aquesta conté l'epiclesi, com a invocació al Pare perquè faci davallar el do de l'Esperit a fi que el pa i el vi es converteixin en el cos i la sang de Jesucrist, i perquè «tota la comunitat sigui, cada vegada més, cos de Crist».[28] L'Esperit, que invoca el celebrant sobre els dons del pa i el vi posats damunt l'altar, és el mateix que reuneix els fidels «en un sol cos» i fa d'ells una ofrena espiritual agradable al Pare.[29]

---

23 Cf. *Propositio* 3.

24 Cf. Missal Romà, Pregària eucarística IV.

25 *Catechesi* XXIII, 7: PG 33, 1114 s.

26 Cf. *Sobre el sacerdoci*, VI, 4: PG 48, 681.

27 *Ibidem*, III, 4: PG 48, 642.

28 *Propositio* 22.

29 Cf. *Propositio* 42: «Aquest encontre eucarístic es realitza en l'Esperit Sant, que ens transforma i santifica. Ell desperta en el deixeble la decidida voluntat d'anunciar amb audàcia als altres allò que ha escoltat i viscut, per a acompanyar-los al trobament amb Crist. D'aquesta manera, el deixeble, enviat per l'Església, s'obre a una missió sense fronteres.»

EUCARISTIA I ESGLÉSIA

Eucaristia, principi causal de l'Església

14. Pel sagrament eucarístic Jesús incorpora els fidels a la seva mateixa «hora»; així ens mostra la unió que ha volgut establir entre ell i nosaltres, entre la seva persona i l'Església. En efecte, Crist mateix, en el sacrifici de la creu, ha engendrat l'Església com la seva esposa i el seu cos. Els Pares de l'Església han meditat molt sobre la relació entre l'origen d'Eva, sortida del costat d'Adam mentre dormia (cf. Gn 2,21-23) i la nova Eva, l'Església, sortida del costat obert de Crist, immers en el son de la mort: del costat traspassat, diu Joan, va sortir sang i aigua (cf. Jn 19,34), símbol dels sagraments.[30] La contemplació d'«aquell que han traspassat» (Jn 19,37) ens porta a considerar la unió causal entre el sacrifici de Crist, l'Eucaristia i l'Església. En efecte, l'Església «viu de l'Eucaristia».[31] Ja que en ella es fa present el sacrifici redemptor de Crist, s'ha de reconèixer abans que res que «hi ha un influx causal de l'Eucaristia en els orígens mateixos de l'Església».[32] L'Eucaristia és el Crist que se'ns lliura, edificant-nos contínuament com el seu cos. Per tant, en la suggestiva correlació entre l'Eucaristia que edifica l'Església i l'Església que fa al seu torn l'Eucaristia,[33] la primera afirmació expressa la causa primera: l'Església pot celebrar i adorar el misteri de Crist present en l'Eucaristia precisament perquè el mateix Crist s'ha entregat abans en el sacrifici de la Creu. La possibilitat que té l'Església de «fer» l'Eucaristia té la seva arrel en la donació que Crist li ha fet d'ell mateix. Descobrim també aquí un aspecte eloqüent de la fórmula de sant Joan: «Déu ens ha estimat primer» (1Jn 4,19). Així, també nosaltres confessem en cada celebració la primacia de la donació del Crist. En definitiva, l'influx causal de l'Eucaristia en l'origen de l'Església revela la precedència no solament cronològica sinó també ontològica pel fet que ell ens ha «estimat primer». Ell és eternament qui ens estima primer.

Eucaristia i comunió eclesial

15. L'Eucaristia és, doncs, constitutiva de l'ésser i de l'actuar de l'Església. Per això l'antiguitat cristiana va designar amb les mateixes paraules *Corpus Christi* el cos nascut de la Verge Maria, el cos eucarístic i el cos eclesial de Crist.[34] Aquesta dada, molt present en la tradició, ajuda a augmentar en nosaltres la consciència que no es pot separar Crist de l'Església. El Senyor Jesús, oferint-se ell mateix en sacrifici per nosaltres, ha preanunciat eficaçment en la seva donació el misteri de l'Església. És significatiu que a la segona pregària eucarística, en invocar el Paràclit, es formuli d'aquesta manera l'oració per la unitat de l'Església: «Que l'Esperit Sant uneixi en un sol cos els qui participem del cos i de la sang de Crist.» Aquest passatge permet comprendre bé que la *res* del sagrament eucarístic inclou la unitat dels fidels en la comunió eclesial. L'Eucaristia es mostra així en les arrels de l'Església com a misteri de comunió.[35]

---

30 Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Lumen gentium*, sobre l'Església, 3; vegeu, per exemple, sant Joan Crisòstom, *Catechesi* 3,13-19: SC 50,174-177.

31 Joan Pau II, Carta enc. *Ecclesia de Eucharistia* (17 d'abril de 2003), 1: AAS 95 (2003), 433.

32 *Ibidem*, 21: AAS 95 (2003), 447.

33 Cf. Joan Pau II, Carta enc. *Redemptor hominis* (4 de març de 1979), 20: AAS 71 (1979), 309-316; Carta ap. *Dominicæ Cenæ* (24 de febrer de 1980), 4: AAS 72 (1980), 119-121.

34 Cf. *Propositio* 5.

35 Cf. St. Tomàs d'Aquino, *Summa Theologiæ*, III, q. 80, a. 4.

Ja en la seva encíclica *Ecclesia de Eucharistia*, el servent de Déu Joan Pau II va cridar l'atenció sobre la relació entre Eucaristia i comunió. Es va referir al memorial de Crist com la «suprema manifestació sacramental de comunió en l'Església».[36] La unitat de la comunió eclesial es revela concretament en les comunitats cristianes i es renova en l'acte eucarístic que les uneix i les diferencia en Esglésies particulars, «in quibus et ex quibus una et unica Ecclesia catholica exsistit».[37] Precisament la realitat de l'única Eucaristia que se celebra a cada diòcesi entorn del propi bisbe ens permet comprendre com les mateixes Esglésies particulars subsisteixen *in* i *ex Ecclesia*. En efecte, «la unicitat i indivisibilitat del Cos eucarístic del Senyor implica la unicitat del seu Cos místic, que és l'Església una i indivisible. Des del centre eucarístic sorgeix l'obertura necessària de cada comunitat que celebra, de cada Església particular: del fet de deixar-se atreure pels braços oberts del Senyor es passa a la inserció al seu cos, únic i indivís».[38] Per aquest motiu, en la celebració de l'Eucaristia cada fidel es troba a la *seva* Església, és a dir, a l'Església de Crist. En aquesta perspectiva eucarística, compresa adequadament, la comunió eclesial es revela una realitat per la seva naturalesa catòlica.[39] Subratllar aquesta arrel eucarística de la comunió eclesial pot contribuir també eficaçment al diàleg ecumènic amb les Esglésies i amb les comunitats eclesials que no estan en plena comunió amb la seu de Pere. En efecte, l'Eucaristia estableix objectivament un fort vincle d'unitat entre l'Església catòlica i les Esglésies ortodoxes que han conservat la naturalesa autèntica i íntegra del misteri de l'Eucaristia. Al mateix temps, el relleu donat al caràcter eclesial de l'Eucaristia pot convertir-se també en element privilegiat en el diàleg amb les comunitats nascudes de la Reforma.[40]

EUCARISTIA I SAGRAMENTS

Sacramentalitat de l'Església

16. El concili Vaticà II ha recordat que «els altres sagraments, igual que tots els ministeris eclesiàstics, i les obres d'apostolat, encaixen amb la Sagrada Eucaristia i s'hi encaminen. Car en la Santíssima Eucaristia hi ha tot el bé espiritual de l'Església, és a dir, el mateix Crist, la nostra Pasqua i pa vivent, per mitjà de la seva carn, vivificada i vivificant per l'Esperit Sant, dóna la vida als homes, els quals són així convidats i conduïts a oferir-se amb ell ells mateixos, llurs treballs i totes les coses creades».[41] L'arrel d'aquesta relació íntima de l'Eucaristia amb els altres sagraments i amb l'existència cristiana es comprèn quan es contempla el misteri de l'Església com a sagrament.[42] Amb aquest propòsit, el concili Vaticà II afirma que «l'Església és en Crist com un sagrament, o senyal i instrument de la unió íntima amb Déu i de la unitat de tot

---

36 N. 38: AAS 95 (2003), 458.

37 Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Lumen gentium*, sobre l'Església, 23.

38 Congregació per a la Doctrina de la Fe, Carta *Communionis notio*, sobre alguns aspectes de l'Església com a comunió (28 de maig de 1992), 11: AAS 85 (1993), 844-845.

39 *Propositio* 5: «El terme *catòlic* expressa la universalitat que prové de la unitat que l'Eucaristia, que se celebra a cada Església, afavoreix i edifica. En l'Eucaristia, les Esglésies particulars tenen la missió de fer visible en l'Església universal la seva unitat i la seva diversitat. Aquesta relació d'amor fratern fa entreveure la comunió trinitària. Els concilis i els sínodes expressen en la història aquest aspecte fratern de l'Església.»

40 Cf. *Ibidem*.

41 Decr. *Presbyterorum ordinis*, sobre el ministeri i la vida dels preveres, 5.

42 Cf. *Propositio* 14.

el llinatge humà».[43] Ella, com diu sant Cebrià, com a «poble convocat per la unitat del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant»,[44] és sagrament de la comunió trinitària.

El fet que l'Església sigui «sagrament universal de salvació»[45] mostra com l'«economia» sacramental determina en darrer terme la manera com Crist, únic Salvador, mitjançant l'Esperit arriba a la nostra existència en les seves circumstàncies específiques. L'Església *es rep* i a la vegada *s'expressa* en els set sagraments, mitjançant els quals la gràcia de Déu influeix concretament en els fidels perquè tota la seva vida, redimida per Crist, es converteixi en culte agradable a Déu. En aquesta perspectiva, desitjo subratllar aquí alguns elements, assenyalats pels pares sinodals, que poden ajudar a comprendre la relació de tots els sagraments amb el misteri eucarístic.

I. EUCARISTIA I INICIACIÓ CRISTIANA

Eucaristia, plenitud de la iniciació cristiana

17. Ja que l'Eucaristia és veritablement font i cimal de la vida i de la missió de l'Església, el camí d'iniciació cristiana té com a punt de referència la possibilitat d'accedir a aquest sagrament. Pel que fa a això, com han dit els pares sinodals, hem de preguntar-nos si a les nostres comunitats cristianes es percep de manera suficient l'estret vincle que hi ha entre el baptisme, la confirmació i l'Eucaristia.[46] En efecte, mai no hem d'oblidar que hem estat batejats i confirmats amb vista a l'Eucaristia. Això requereix l'esforç d'afavorir en l'acció pastoral una comprensió més unitària del procés d'iniciació cristiana. El sagrament del baptisme, mitjançant el qual ens conformem amb Crist,[47] ens incorporem a l'Església i ens convertim en fills de Déu, és la porta de tots els sagraments. Amb ell se'ns integra a l'únic cos de Crist (cf. 1Co 12,13), poble sacerdotal. Tanmateix, la participació en el sacrifici eucarístic perfecciona en nosaltres el que se'ns ha donat en el baptisme. Els dons de l'Esperit es donen també per a l'edificació del cos de Crist (cf. 1Co 12) i per a un major testimoniatge evangèlic en el món.[48] Així doncs, la santíssima Eucaristia porta la iniciació cristiana a la seva plenitud i és com el centre i la finalitat de tota la vida sacramental.[49]

L'ordre dels sagraments de la iniciació

18. Referent a això és necessari fer atenció al tema de l'ordre dels sagraments de la iniciació. A l'Església hi ha tradicions diferents. Aquesta diversitat es manifesta clarament en els costums eclesials d'Orient,[50] i en la mateixa praxi occidental pel que fa a la iniciació dels adults,[51] a diferència de la dels infants.[52] Tanmateix, no es tracta pròpiament de diferències d'ordre dogmàtic, sinó de caràcter pastoral. Concretament,

---

43 Const. dogm. *Lumen gentium*, sobre l'Església, 1.

44 *De Orat. Dom*., 23: PL 4, 553.

45 Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Lumen gentium*, sobre l'Església, 48; cf. també *ibidem*, 9.

46 Cf. *Propositio* 13.

47 Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Lumen gentium*, sobre l'Església, 7.

48 Cf. *ibid.,* 11; Conc. Ecum. Vat. II, Decr. *Ad gentes*, sobre l'activitat missionera de l'Església, 9.13.

49 Cf. Joan Pau II, Carta ap. *Dominicæ Cenæ* (24 de febrer de 1980), 7: AAS 72 (1980), 124-127; Conc. Ecum. Vat. II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, sobre el ministeri i la vida dels preveres, 5.

50 Cf. *Codi dels Cànons de les Esglésies Orientals*, c. 710.

51 Cf. *Ritual de la iniciació cristiana dels adults,* Introd. gen., n. 34-36.

52 Cf. *Ritual del baptisme dels infants*, Introd. n. 18-19.

cal verificar quina praxi pot ajudar millor els fidels a posar en relleu el sagrament de l'Eucaristia com a realitat vers on s'encamina tota la iniciació. En estreta col·laboració amb els dicasteris de la Cúria romana competents, les conferències episcopals han de verificar l'eficàcia dels actuals processos d'iniciació, per ajudar cada vegada més el cristià a madurar amb l'acció educadora de les nostres comunitats, a fi que arribi a assumir en la seva vida una empremta autènticament eucarística que el faci capaç de donar raó de la seva esperança de manera adequada al nostre temps (cf. 1Pe 3,15).

Iniciació, comunitat eclesial i família

19. S'ha de tenir sempre present que tota la iniciació cristiana és un camí de conversió que s'ha de recórrer amb l'ajuda de Déu i en constant referència a la comunitat eclesial, ja sigui quan és l'adult mateix qui sol·licita entrar a l'Església, com passa en els llocs de primera evangelització i en moltes zones secularitzades, ja sigui quan són els pares els qui demanen els sagraments per als seus fills. Sobre això, vull cridar l'atenció de manera especial en la relació que hi ha entre iniciació cristiana i família. En l'acció pastoral s'ha d'associar sempre la família cristiana a l'itinerari d'iniciació. Rebre el baptisme, la confirmació i apropar-se per primera vegada a l'Eucaristia, són moments decisius no solament per a la persona que els rep sinó també per a tota la família, la qual ha de ser ajudada en la seva tasca educativa per la comunitat eclesial, amb la participació dels diversos membres.[53] Voldria subratllar aquí la importància de la primera comunió. Per a molts fidels aquest dia queda gravat en la memòria, amb raó, com el primer moment en què, encara que de manera inicial, van percebre la importància del trobament personal amb Jesús. La pastoral parroquial ha de valorar adequadament aquesta ocasió tan significativa.

II. EUCARISTIA I SAGRAMENT DE LA RECONCILIACIÓ

Llur relació intrínseca

20. Els pares sinodals han afirmat que l'amor a l'Eucaristia porta també a apreciar cada vegada més el sagrament de la reconciliació.[54] Per raó de la relació entre aquests sagraments, una autèntica catequesi sobre el sentit de l'Eucaristia no pot separar-se de la proposta d'un camí penitencial (cf. 1Co 11,27-29). Efectivament, com es constata en l'actualitat, els fidels es troben immersos en una cultura que tendeix a esborrar el sentit del pecat,[55] afavorint una actitud superficial que porta a oblidar la necessitat d'estar en gràcia de Déu per apropar-se dignament a la comunió sacramental.[56] En realitat, perdre la consciència de pecat comporta sempre també una certa superficialitat en la forma de comprendre l'amor mateix de Déu. Serveix molt als fidels recordar aquells elements que, dins el ritu de la santa Missa, expressen la consciència del propi pecat i alhora la misericòrdia de Déu.[57] A més, la relació entre l'Eucaristia i la reconciliació ens recorda

---

53 Cf. *Propositio* 15.

54 Cf. *Propositio* 7. Joan Pau II, Carta enc. *Ecclesia de Eucharistia* (17 d'abril de 2003), 36: AAS 95 (2003), 457-458.

55 Cf. Joan Pau II, Exhort. ap. postsinodal *Reconciliatio et pænitentia* (2 de desembre de 1984), 18: AAS 77 (1985), 224-228.

56 Cf. *Catecisme de l'Església catòlica*, 1385.

57 Pel que fa a això, hom pot pensar en el *Confiteor* o en les paraules que pronuncien el sacerdot i l'assemblea abans d'apropar-se a l'altar: «Senyor, no sóc digne que entreu a casa meva; digueu-ho només de paraula, i serà salva la meva ànima.» La litúrgia preveu justament algunes oracions molt belles per al prevere, transmeses per la

que el pecat mai no és del tot exclusivament individual; sempre comporta també una ferida per a la comunió eclesial, en la qual estem inserits pel baptisme. Per això la reconciliació, com van dir els pares de l'Església, és *laboriosus quidam baptismus*,[58] subratllant d'aquesta manera que el resultat del camí de conversió suposa el restabliment de la plena comunió eclesial, expressada en apropar-se de nou a l'Eucaristia.[59]

Algunes observacions pastorals

21. El Sínode ha recordat que és treball pastoral del bisbe promoure a la pròpia diòcesi una ferma recuperació de la pedagogia de la conversió que neix de l'Eucaristia, i fomentar entre els fidels la confessió freqüent. Tots els preveres s'han de dedicar amb generositat, tenacitat i competència a l'administració del sagrament de la reconciliació.[60] Amb aquest propòsit s'ha de procurar que els confessionaris de les nostres esglésies siguin ben visibles i siguin expressió del significat d'aquest sagrament. Demano als pastors que vigilin atentament la celebració del sagrament de la reconciliació, limitant la praxi de l'absolució general exclusivament als casos previstos,[61] ja que la celebració personal és l'única forma ordinària.[62] Davant la necessitat de redescobrir el perdó sacramental, hi ha d'haver sempre un *penitencier*[63] a totes les diòcesis. En fi, una praxi equilibrada i profunda de la *indulgència*, obtinguda per a un mateix o per als difunts, pot ser una ajuda vàlida per a una nova presa de consciència de la relació entre Eucaristia i reconciliació. Amb la indulgència es guanya «la remissió davant Déu de la pena temporal pels pecats, ja perdonats pel que fa a la culpa».[64] El recurs de les indulgències ens ajuda a comprendre que només amb les nostres forces no podrem reparar el mal realitzat, i que els pecats de cadascú afecten tota la comunitat; d'altra banda, la pràctica de la indulgència, que implica, a més de la doctrina dels mèrits infinits de Crist, la comunió dels sants, mostra «l'íntima unió amb què estem vinculats a Crist, i la gran importància que té per als altres la vida sobrenatural de tots i cadascú».[65] La pràctica de la indulgència pot ajudar eficaçment els fidels en el camí de conversió i en la descoberta del caràcter central de l'Eucaristia en la vida cristiana, perquè la seva forma preveu, si es donen totes les condicions, l'acostament a la confessió i a la comunió sacramental.

Tradició, que li recorden la necessitat de ser perdonat, com per exemple les que pronuncia en veu baixa abans de convidar els fidels a la comunió sacramental: «Pel vostre Cos i per la vostra Sang, allibereu-me de tot pecat i de tot mal, feu-me sempre fidel als vostres manaments i no permeteu que em separi mai de vós.»

58 Cf. St. Joan Damascè, *Sobre la recta fe*, IV, 9: PG 94, 1124C; sant Gregori Nazianzè, *Discurs* 39, 17: PG 36, 356A; Conc. Ecum. de Trento, *Doctrina de sacramento pœnitentiæ*, cap. 2: DS 1672.

59 Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Cost. dogm. *Lumen gentium*, sobre l'Església, 11; Joan Pau II, Exhort. ap. postsinodal *Reconciliatio et pœnitentia* (2 de desembre de 1984), 30: AAS 77 (1985), 256-257.

60 Cf. *Propositio* 7.

61 Cf. Joan Pau II, *Motu proprio Misericordia Dei* (7 d'abril de 2002): AAS 94 (2002), 452-459.

62 Juntament amb els pares sinodals, recordo que les celebracions penitencials no sacramentals esmentades en el ritual del sagrament de la reconciliació poden ser útils per a augmentar l'esperit de conversió i de comunió en les comunitats cristianes, preparant d'aquesta manera els cors a la celebració del sagrament: cf. *Propositio* 7.

63 Cf. *Codi de Dret Canònic*, c. 508.

64 Pau VI, Const. ap. *Indulgentiarum doctrina* (1 de gener de 1967), *Normæ*, n. 1: AAS 59 (1967), 21.

65 *Ibidem*, 9: AAS 59 (1967), 18-19.

III. EUCARISTIA I UNCIÓ DELS MALALTS

22. Jesús no ha enviat només els seus deixebles a curar els malalts (cf. Mt 10,8; Lc 9,2; 10,9), sinó que ha instituït també per a ells un sagrament específic: la unció dels malalts.[66] La Carta de Jaume testifica ja l'existència d'aquest gest sacramental en la primera comunitat cristiana (cf. 5,14-16). Si l'Eucaristia mostra com el sofriment i la mort de Crist s'han transformat en amor, la unció dels malalts, per la seva part, associa el qui sofreix amb l'oferiment que Crist ha fet d'ell per a la salvació de tots, de tal manera que ell també pugui, en el misteri de la comunió dels sants, participar en la redempció del món. La relació entre aquests sagraments es manifesta, a més, en el moment en què s'agreuja la malaltia: «Als qui estan a punt d'abandonar aquesta vida, l'Església els ofereix, a més de la unció dels malalts, l'Eucaristia com a viàtic.»[67] En el moment de passar al Pare, la comunió amb el cos i la sang de Crist es manifesta com a llavor de vida eterna i força de resurrecció: «Qui menja la meva carn i beu la meva sang, té vida eterna, i jo el ressuscitaré el darrer dia» (Jn 6,54). Ja que el sant viàtic obre al malalt la plenitud del misteri pasqual, cal assegurar que el rebi.[68] L'atenció i la cura pastoral dels malalts repercuteixen sens dubte en benefici espiritual de tota la comunitat, coneixedors que el que hàgim fet al més petit ho hem fet a Jesús mateix (cf. Mt 25,40).

IV. EUCARISTIA I SAGRAMENT DE L'ORDE

'*In persona Christi capitis*'

23. La relació intrínseca entre Eucaristia i sagrament de l'orde es desprèn de les mateixes paraules de Jesús al Cenacle: «Feu això, que és el meu memorial» (Lc 22,19). En efecte, la vigília de la seva mort, Jesús va instituir l'Eucaristia i va fundar al mateix temps el *sacerdoci de la nova Aliança*. Ell és sacerdot, víctima i altar: mitjancer entre Déu Pare i el poble (cf. He 5,5-10), víctima d'expiació (cf. 1Jn 2,2; 4,10) que s'ofereix ell mateix a l'altar de la creu. Ningú no pot dir «això és el meu cos» i «aquest és el calze de la meva sang» si no és en el nom i en la persona de Crist, únic summe sacerdot de l'Aliança nova i eterna (cf. He 8-9). El Sínode dels Bisbes, en altres assemblees va tractar ja el tema del sacerdoci ordenat, tant pel fa a la identitat del ministeri[69] com a la formació dels candidats.[70] Ara, a la llum del diàleg tingut en l'última assemblea sinodal, crec oportú recordar alguns dels valors sobre la relació entre l'Eucaristia i l'orde. Abans que res, s'ha de reafirmar que el vincle entre *l'orde sagrat i l'Eucaristia* es fa visible precisament en la Missa presidida pel bisbe o el prevere *en la persona de Crist com a cap*.

La doctrina de l'Església considera l'ordenació presbiteral condició imprescindible per a la celebració vàlida de l'Eucaristia.[71] En efecte, «en el servei eclesial del ministre ordenat, el Crist mateix és present a la seva Església en tant que cap del seu cos, pastor

---

66 Cf. *Catecisme de l'Església catòlica*, 1499-1532.

67 *Ibidem*, 1524.

68 Cf. *Propositio* 44.

69 Cf. Sínode dels Bisbes, II Assemblea General, document *Ultimis temporibus*, sobre el sacerdoci ministerial (30 de novembre de 1971): AAS 63 (1971), 898-942.

70 Cf. Joan Pau II, Exhort. ap. postsinodal *Pastores dabo vobis* (25 de març de 1992), 42-69: AAS 84 (1992), 729-778.

71 Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Lumen gentium*, sobre l'Església, 10; Congregació per a la Doctrina de la Fe, Carta *Sacerdotium ministeriale*, sobre algunes qüestions referents al ministre de l'Eucaristia (6 d'agost de 1983): AAS 75 (1983), 1001-1009.

del seu ramat, pontífex del sacrifici redemptor».[72] Certament, el ministre ordenat «també actua en nom de tota l'Església quan presenta a Déu la pregària de l'Església i, sobretot, quan ofereix el sacrifici eucarístic».[73] És necessari, per tant, que els sacerdots siguin conscients que mai no han de posar-se ells mateixos o les seves opinions en el primer pla del seu ministeri, sinó Jesucrist. Qualsevol intent de posar-se ells mateixos com a protagonistes de l'acció litúrgica contradiu la identitat sacerdotal. Abans que res, el prevere és servidor, i ha d'esforçar-se contínuament a ser signe que, com a instrument dòcil a les mans de Crist, apunta a ell. Això s'expressa particularment en la humilitat amb què el sacerdot dirigeix l'acció litúrgica, obeint i corresponent amb el cor i la ment el ritu, evitant tot el que pugui donar precisament la sensació d'un protagonisme inoportú. Recomano, per tant, al clergat d'aprofundir sempre en la consciència del ministeri eucarístic com un humil servei a Crist i a la seva Església. El sacerdoci, com deia sant Agustí, és *amoris officium*,[74] és l'ofici del bon pastor, que dóna la vida per les ovelles (cf. Jn 10,14-15).

Eucaristia i celibat sacerdotal

24. Els pares sinodals han volgut subratllar que el sacerdoci ministerial requereix, mitjançant l'ordenació, la plena configuració amb Crist. Respectant la praxi i les diferents tradicions orientals, cal reafirmar el sentit profund del celibat sacerdotal, considerat justament com una riquesa inestimable i confirmat per la praxi oriental de fer l'elecció com a bisbes només d'entre els qui viuen el celibat, i que té en estima l'opció del celibat que fan nombrosos preveres. En efecte, aquesta opció del sacerdot és una expressió peculiar del lliurament que el conforma amb Crist i del lliurament exclusiu d'ell mateix pel regne de Déu.[75] El fet que Crist mateix, sacerdot per sempre, visqués la seva missió fins al sacrifici de la Creu en estat de virginitat és el punt de referència segur per entendre el sentit de la tradició de l'Església llatina en aquest punt. Així doncs, no n'hi ha prou de comprendre el celibat sacerdotal en termes merament funcionals. En realitat, representa una especial conformació amb l'estil de vida de Crist mateix. L'esmentada opció és, abans que res, esponsalícia; és una identificació amb el cor del Crist Espòs que dóna la vida per la seva Esposa. Juntament amb la gran tradició eclesial, amb el concili Vaticà II[76] i amb els summes pontífexs predecessors meus,[77] reafirmo la bellesa i la importància d'una vida sacerdotal viscuda en el celibat, com a signe que expressa la dedicació total i exclusiva al Crist, a l'Església i al regne de Déu, i confirmo per tant el seu caràcter obligatori per a la tradició llatina. El celibat sacerdotal, viscut amb maduresa, alegria i generositat, és una grandíssima benedicció per a l'Església i per a la societat.

---

72 *Catecisme de l'Església catòlica*, 1548.

73 *Ibidem*, 1552.

74 Cf. *In Iohannis Evangelium Tractatus*, 123, 5: PL 35, 1967.

75 Cf. *Propositio* 11.

76 Cf. Decr. *Presbyterorum ordinis*, sobre el ministeri i la vida dels preveres, 16.

77 Cf. Joan XXIII, Carta enc. *Sacerdotii nostri primordia* (1 d'agost de 1959): AAS 51 (1959), 545-579; Pau VI, Carta enc. *Sacerdotalis cœlibatus* (24 de juny de 1967): AAS 59 (1967), 657-697; Joan Pau II, Exhort. ap. postsinodal *Pastores dabo vobis* (25 de març de 1992), 29: AAS 84 (1992), 703-705; Benet XVI, Discurs a la Cúria romana (22 de desembre de 2006): *L'Osservatore Romano,* 23 de desembre de 2006, p. 6.

Manca de clergat i pastoral vocacional

25. A propòsit del vincle entre el sagrament de l'orde i l'Eucaristia, el Sínode ha reflexionat sobre la preocupació que provoca a moltes diòcesis l'escassetat de preveres. Això passa no solament en algunes zones de primera evangelització, sinó també a molts països de llarga tradició cristiana. Certament, una distribució del clergat més equànime afavoriria la solució del problema. Cal, a més, fer un treball de sensibilització. Els bisbes han d'implicar els instituts de vida consagrada i les noves realitats eclesials en les necessitats pastorals, respectant el seu carisma, i demanar a tots els membres del clergat una major disponibilitat per a servir l'Església allà on convingui, encara que comporti sacrifici.[78] En el Sínode s'ha discutit també sobre les iniciatives pastorals que s'han d'emprendre per afavorir, sobretot en els joves, l'obertura interior a la vocació sacerdotal. Aquesta situació no es pot solucionar amb simples mesures pragmàtiques. S'ha d'evitar que els bisbes, moguts per comprensibles preocupacions per la manca de clergat, no facin un adequat discerniment vocacional i admetin a la formació específica i a l'ordenació candidats sense els requisits necessaris per al servei sacerdotal.[79] Un clergat no prou format, admès a l'ordenació sense el discerniment que caldria, difícilment podrà oferir un testimoni adequat per suscitar en d'altres el desig de correspondre amb generositat a la crida de Crist. La pastoral vocacional, en realitat, ha d'implicar tota la comunitat cristiana en tots els seus àmbits.[80] Òbviament, en aquest treball pastoral s'inclou també l'acció de sensibilització de les famílies, sovint indiferents, si no contràries fins i tot, a la hipòtesi de la vocació sacerdotal. Cal que s'obrin amb generositat al do de la vida i que eduquin els fills per estar disponibles davant la voluntat de Déu. En síntesi, fa falta sobretot tenir la valentia de proposar als joves la radicalitat del seguiment del Crist i mostrar-los el seu atractiu.

Gratitud i esperança

26. És necessari tenir més fe i esperança en la iniciativa divina. Encara que en algunes regions hi hagi escassetat de clergat, no s'ha de perdre mai la confiança que Crist continuarà cridant homes que deixaran qualsevol altra ocupació per dedicar-se totalment a la celebració dels sagrats misteris, a la predicació de l'evangeli i al ministeri pastoral. Vull aprofitar aquesta ocasió per donar les gràcies, en nom de tota l'Església, a tots els bisbes i preveres que exerceixen fidelment la seva missió amb dedicació i lliurament. Naturalment, l'agraïment de l'Església és també per als diaques, als quals s'imposen les mans «no pas per al sacerdoci, ans per al ministeri».[81] Com ho ha recomanat l'assemblea del Sínode, expresso un agraïment especial als preveres *fidei donum*, que amb competència i generosa dedicació, sense escatimar energies en el servei a la missió de l'Església, edifiquen la comunitat anunciant la paraula de Déu i partint el pa de

---

78 Cf. *Propositio* 11.

79 Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Decr. *Optatam totius*, sobre la formació sacerdotal, 6; *Codi de Dret Canònic*, c. 241 § 1 i c. 1029; *Codi dels Cànons de les Esglésies Orientals*, c. 342, § 1 i c. 758; Joan Pau II, Exhort. ap. postsinodal *Pastores dabo vobis* (25 de març de 1992) 11.34.50: AAS 84 (1992), 673-675; 712-714; 746-748; Congregació per al Clergat, Directori *Dives Ecclesiæ*, per al ministeri i la vida dels preveres (31 de març de 1994), 58: LEV, 1994, p. 56-58; Congregació per a l'Educació Catòlica, «Instrucció sobre els criteris de discerniment vocacional sobre les persones amb tendències homosexuals de cara a la seva admissió al Seminari i als ordes sagrats» (4 de novembre de 2005): AAS 97 (2005), 1007-1013.

80 Cf. *Propositio* 12; Joan Pau II, Exhort. ap. postsinodal *Pastores dabo vobis* (25 de març de 1992) 41: AAS 84 (1992), 726-729.

81 Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Lumen gentium*, sobre l'Església, 29.

vida.[82] Finalment, hem de donar gràcies a Déu pels nombrosos sacerdots que per servir el Crist han sofert fins al punt de sacrificar la seva vida. En ells es veu de manera eloqüent el que significa ser prevere fins al fons. Es tracta de testimonis commovedors que poden inspirar molts joves a seguir el Crist i a donar la seva vida pels altres, trobant així la vida veritable.

V. EUCARISTIA I MATRIMONI

Eucaristia, sagrament esponsalici

27. L'Eucaristia, sagrament de la caritat, mostra una particular relació amb l'amor entre l'home i la dona units en matrimoni. Aprofundir en aquesta relació és una necessitat pròpia del nostre temps.[83] El papa Joan Pau II ha tingut moltes vegades ocasió de subratllar el caràcter esponsalici de l'Eucaristia i la seva peculiar relació amb el sagrament del matrimoni: «L'Eucaristia és el sagrament de la nostra redempció. És el sagrament de l'Espòs, de l'Esposa.»[84] D'altra banda, «tota la vida cristiana duu la marca de l'amor esponsalici del Crist i de l'Església. Ja el baptisme, l'entrada en el poble de Déu, és un misteri nupcial: és, per dir-ho així, el bany de noces que precedeix el banquet nupcial, l'Eucaristia».[85] L'Eucaristia corrobora de manera inesgotable la unitat i l'amor indissolubles de cada matrimoni cristià. En ell, per mitjà del sagrament, el vincle conjugal es troba intrínsecament lligat a la unitat eucarística entre el Crist espòs i l'Església esposa (cf. Ef 5,31-32). El consentiment recíproc que marit i muller es donen en Crist, i que els constitueix en comunitat de vida i amor, té també una dimensió eucarística. En efecte, en la teologia paulina, l'amor esponsalici és signe sacramental de l'amor de Crist a la seva Església, un amor que assoleix el seu punt culminant a la Creu, expressió de les seves «noces» amb la humanitat i, alhora, origen i centre de l'Eucaristia. Per això, l'Església manifesta una proximitat espiritual particular a tots els qui han fundat les seves famílies en el sagrament del matrimoni.[86] La família —Església domèstica—[87] és un àmbit primari de la vida de l'Església, especialment pel paper decisiu que té en l'educació cristiana dels fills.[88] En aquest context, el Sínode ha recomanat també destacar la missió singular de la dona en la família i en la societat, una missió que ha de ser defensada, salvaguardada i promoguda.[89] Ser esposa i mare és una realitat imprescindible que mai no ha de ser menyspreada.

Eucaristia i unitat del matrimoni

28. Precisament a la llum d'aquesta relació intrínseca entre matrimoni, família i Eucaristia es poden considerar alguns problemes pastorals. El vincle fidel, indissoluble i exclusiu que uneix Crist a l'Església, i que té la seva expressió sacramental en

---

82 Cf. *Propositio* 38.

83 Cf. Joan Pau II, Exhort. ap. postsinodal *Familiaris consortio* (22 de novembre de 1981), 57: AAS 74 (1982), 149-150.

84 Carta ap. *Mulieris dignitatem* (15 d'agost de 1988), 26: AAS 80 (1988), 1715-1716.

85 *Catecisme de l'Església catòlica*, 1617.

86 Cf. *Propositio* 8.

87 Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Lumen gentium*, sobre l'Església, 11.

88 Cf. *Propositio* 8.

89 Cf. Joan Pau II, Carta ap. *Mulieris dignitatem* (15 d'agost de 1988): AAS 80 (1988), 1653-1729; Congregació per a la Doctrina de la Fe, «Carta als bisbes de l'Església catòlica sobre la col·laboració de l'home i la dona en l'Església i en el món» (31 de maig de 2004): AAS 96 (2004), 671-687.

l'Eucaristia, es correspon amb la dada antropològica originària segons la qual l'home ha d'estar unit de manera definitiva a una sola dona i viceversa (cf. Gn 2,24; Mt 19,5). En aquesta línia de pensament, el Sínode dels Bisbes ha afrontat el tema de la praxi pastoral en relació amb els qui, provenint de cultures en les quals es practica la poligàmia, es troben amb l'anunci de l'evangeli. Qui es troba en aquesta situació i s'obre a la fe cristiana, ha de ser ajudat a integrar el seu projecte humà a la novetat radical de Crist. En el procés del catecumenat, Crist l'assisteix en la seva condició específica i el crida a la plena veritat de l'amor a través de les renúncies necessàries, de cara a la comunió eclesial perfecta. L'Església l'acompanya amb una pastoral plena de comprensió i també de fermesa,[90] sobretot ensenyant-li la llum dels misteris cristians que es reflecteix en la naturalesa i els afectes humans.

Eucaristia i indissolubilitat del matrimoni

29. Ja que l'Eucaristia expressa l'amor irreversible de Déu en Crist per la seva Església, s'entén per què implica, en relació amb el sagrament del matrimoni, la indissolubilitat a la qual aspira tot amor veritable.[91] Per tant, és més que justificada l'atenció pastoral que el Sínode ha dedicat a les situacions doloroses en què es troben bastants fidels que, després d'haver celebrat el sagrament del matrimoni, s'han divorciat i contret noves núpcies. Es tracta d'un problema pastoral difícil i complex, una veritable plaga en el context social actual, que afecta de manera creixent fins i tot els ambients catòlics. Els pastors, per amor a la veritat, estan obligats a discernir bé les diferents situacions, per ajudar espiritualment de manera adequada els fidels implicats.[92] El Sínode dels Bisbes ha confirmat la praxi de l'Església, fundada en la Sagrada Escriptura (cf. Mc 10,2-12), de no admetre als sagraments els divorciats casats de nou, perquè el seu estat i la seva condició de vida contradiuen objectivament aquesta unió d'amor entre Crist i l'Església que se significa i actualitza en l'Eucaristia. Tanmateix, els divorciats tornats a casar, malgrat la seva situació, continuen pertanyent a l'Església, que els vetlla amb especial atenció, amb el desig que, en el que puguin, conreïn un estil de vida cristià mitjançant la participació en la santa Missa, encara que sense combregar, l'escolta de la paraula de Déu, l'adoració eucarística, la pregària, la participació en la vida comunitària, el diàleg amb un prevere de confiança o un director espiritual, el lliurament a obres de caritat i de penitència, i la tasca educativa dels fills.

On hi hagi dubtes legítims sobre la validesa del matrimoni sacramental contret, s'ha de fer el que sigui necessari per a esbrinar-ne el fonament. Cal també assegurar, d'acord amb el que diu el dret canònic,[93] que hi hagi tribunals eclesiàstics a la zona, el seu caràcter pastoral i la correcta i prompta actuació.[94] A cada diòcesi hi ha d'haver un nombre suficient de persones preparades per a l'adequat funcionament dels tribunals eclesiàstics. Us recordo que «és una obligació important fer que l'activitat institucional

---

90 Cf. *Propositio* 9.

91 Cf. *Catecisme de l'Església catòlica*, 1640.

92 Cf. Joan Pau II, Exhort. ap. postsinodal *Familiaris consortio* (22 de novembre de 1981), 84: AAS 74 (1982), 184-186; Congregació per a la Doctrina de la Fe, Carta *Annus internationalis familiæ*, als bisbes de l'Església catòlica, sobre la recepció de la comunió eucarística per part dels fidels divorciats i tornats a casar (14 de setembre de 1994): AAS 86 (1994), 974-979.

93 Cf. Consell Pontifici per als Textos Legislatius, Instrucció *Dignitas connubii*, sobre les normes que s'han d'observar als tribunals eclesiàstics en les causes matrimonials (25 de gener de 2005), Ciutat del Vaticà, 2005.

94 Cf. *Propositio* 40.

de l'Església en els tribunals sigui cada vegada més propera als fidels».[95] Tanmateix, s'ha d'evitar que la preocupació pastoral sigui interpretada com una contraposició amb el dret. Més aviat s'ha de partir del pressupòsit que *l'amor per la veritat* és el punt de trobada fonamental entre el dret i la pastoral: en efecte, la veritat mai no és abstracta, sinó que «s'integra en l'itinerari humà i cristià de cada fidel».[96] Per això, quan no es reconeix la nul·litat del vincle matrimonial i es donen les condicions objectives que fan la convivència irreversible de fet, l'Església anima aquests fidels a esforçar-se a viure la seva relació segons les exigències de la llei de Déu, com a amics, com a germà i germana; així podran apropar-se a la taula eucarística, segons les disposicions previstes per la praxi eclesial. Per tal que aquest camí sigui possible i produeixi fruits, ha de comptar amb l'ajuda dels pastors i amb iniciatives eclesials apropiades, evitant en tot cas la benedicció d'aquestes relacions, perquè no sorgeixin confusions entre els fidels sobre el valor del matrimoni.[97]

A causa de la complexitat del context cultural en què viu l'Església a molts països, el Sínode recomana tenir la màxima cura pastoral en la formació dels nuvis i en la verificació prèvia de les seves conviccions sobre els compromisos irrenunciables per a la validesa del sagrament del matrimoni. Un discerniment seriós sobre aquest punt podrà evitar que dos joves, moguts per impulsos emotius o per raons superficials, assumeixin responsabilitats que després no sabran respectar.[98] El bé que l'Església i tota la societat esperen del matrimoni, i de la família fundada en ell, és massa gran perquè no ens ocupem a fons d'aquest àmbit pastoral específic. Matrimoni i família són institucions que han de ser promogudes i protegides de qualsevol equívoc possible sobre la seva veritat, perquè el mal que se'ls fa provoca de fet una ferida a la convivència humana com a tal.

EUCARISTIA I ESCATOLOGIA

Eucaristia: do per a l'home en camí

30. Si bé és cert que els sagraments són una realitat pròpia de l'Església peregrina en el temps[99] cap a la plena manifestació de la victòria del Crist ressuscitat, també ho és que, especialment en la litúrgia eucarística, podem pregustar el compliment escatològic cap al qual s'encamina tot home i tota la creació (cf. Rm 8,19s.). L'home ha estat creat per a la felicitat eterna i veritable, que només l'amor de Déu pot donar. Però la nostra llibertat ferida es perdria si no fos possible, ja des d'ara, experimentar alguns béns del compliment futur. D'altra banda, tot home, per poder caminar en la direcció correcta, necessita que l'orientin cap a la meta final. Aquesta meta última, en realitat, és el mateix Crist Senyor, vencedor del pecat i de la mort, que se'ns fa present de manera especial en la celebració eucarística. D'aquesta manera, encara que som «estrangers i forasters» (1Pe 2,11) en aquest món, participem ja per la fe de la plenitud de la vida ressuscitada. El banquet eucarístic, revelant la seva dimensió fortament escatològica, ens ajuda en el camí de la nostra llibertat.

---

95 Discurs al Tribunal de la Rota romana en ocasió de la inauguració de l'any judicial (28 de gener de 2006): AAS 98 (2006), 138.

96 Cf. *Propositio* 40.

97 Cf. *Ibidem*.

98 Cf. *Ibidem*.

99 Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Lumen gentium*, sobre l'Església, 48.

El banquet escatològic

31. Reflexionant sobre aquest misteri, podem dir que, amb la seva vinguda, Jesús s'ha posat en relació amb l'expectativa del poble d'Israel, de tota la humanitat i, en el fons, de la creació. Amb la seva donació ha inaugurat objectivament el temps escatològic. Crist ha vingut per congregar el poble de Déu dispers (cf. Jn 11,52), i ha manifestat clarament la intenció de reunir la comunitat de l'aliança per complir les promeses que Déu va fer als antics pares (cf. Jr 23,3; 31,10; Lc 1,55.70). En la crida dels Dotze, que té una clara relació amb les dotze tribus d'Israel, i en el manament que elsfa a l'últim sopar, abans de la seva Passió redemptora, de celebrar el seu memorial, Jesús ha manifestat que volia traslladar a tota la comunitat fundada per ell la tasca de ser, en la història, signe i instrument d'aquesta reunió escatològica, iniciada en ell. Així doncs, en cada celebració eucarística es realitza sacramentalment la reunió escatològica del poble de Déu. El banquet eucarístic és per a nosaltres una anticipació real del banquet final, anunciat pels profetes (cf. Is 25,6-9) i descrit en el Nou Testament com «les noces de l'Anyell» (Ap 19,7.9), que s'ha de celebrar en l'alegria de la comunió dels sants.[100]

Oració pels difunts

32. La celebració eucarística, en la qual anunciem la mort del Senyor i proclamem la seva resurrecció, a l'espera de la seva vinguda, és penyora de la glòria futura en què seran glorificats també els nostres cossos. L'esperança de la resurrecció de la carn i la possibilitat de trobar de nou, cara a cara, els qui ens han precedit en el signe de la fe, s'enforteix en nosaltres mitjançant la celebració del memorial de la nostra Salvació. En aquesta perspectiva, junt amb els pares sinodals, voldria recordar a tots els fidels la importància de la pregària de sufragi pels difunts, i en particular de la celebració de santes Misses per ells,[101] perquè, una vegada purificats, arribin a la visió beatífica de Déu. En descobrir la dimensió escatològica que té l'Eucaristia, celebrada i adorada, ens sentim acompanyats en el nostre camí i confortats amb l'esperança de la glòria (cf. Rm 5,2; Tt 2,13).

L'EUCARISTIA I LA MARE DE DÉU

33. La relació entre l'Eucaristia i cada sagrament i el significat escatològic dels sants misteris, ofereixen en el seu conjunt el perfil de la vida cristiana, cridada a ser en tot moment culte espiritual, ofrena d'ella mateixa agradable a Déu. I si bé és cert que tots nosaltres estem encara en camí cap al ple compliment de la nostra esperança, això no treu que ara ja no puguem reconèixer, amb gratitud, que tot allò que Déu ens ha donat troba realització perfecta en la Verge Maria, Mare de Déu i Mare nostra: la seva assumpció al cel en cos i ànima és per a nosaltres un signe segur d'esperança, ja que, com a peregrins en el temps, ens indica la meta escatològica que el sagrament de l'Eucaristia ens fa pregustar ja des d'ara.

En Maria Santíssima veiem també perfectament realitzada la manera sacramental amb què Déu s'apropa i implica la criatura humana en la seva iniciativa salvadora. Maria de Natzaret, des de l'Anunciació fins a la Pentecosta, apareix com la persona la llibertat de

---

[100] Cf. *Propositio* 3.

[101] Sobre aquest tema, voldria recordar les paraules plenes d'esperança i consol de la Pregària eucarística II: «Recordeu-vos també dels nostres germans que moriren en l'esperança de la resurrecció, i de tots els difunts que descansen en el si de la vostra misericòrdia. Admeteu-los a contemplar la llum de la vostra mirada.»

la qual està totalment disponible a la voluntat de Déu. La seva Immaculada Concepció es manifesta pròpiament en la docilitat incondicional a la Paraula divina. La fe obedient és la forma que la seva vida assumeix en cada instant davant l'acció de Déu. Verge a l'escolta, viu en plena sintonia amb la voluntat divina; conserva en el seu cor les paraules que li vénen de Déu i, formant amb elles com un mosaic, aprèn a comprendre-les més a fons (cf. Lc 2,19.51). Maria és la gran creient que, plena de confiança, es posa a les mans de Déu i s'abandona a la seva voluntat.[102] Aquest misteri s'intensifica fins i tot en arribar a la total implicació en la missió redemptora de Jesús. Com ho ha afirmat el concili Vaticà II: «La santa Verge avançava en la peregrinació de la fe i conservava fidel la seva unió amb el Fill fins a la creu, on es va mantenir dreta per designi de Déu (cf. Jn 19,25), es condolia profundament amb el seu Unigènit i s'unia al seu sacrifici amb esperit maternal, consentint amb amor en la immolació de la víctima d'ella engendrada; i, finalment, el mateix Crist, morint en la creu, la donava per mare al deixeble amb aquestes paraules: "Dona, aquí tens el teu fill".»[103] Des de l'Anunciació fins a la Creu, Maria és aquella que acull la Paraula que es va fer carn en ella i que emmudeix en el silenci de la mort. Finalment, ella és qui rep en els seus braços el cos lliurat, ja exànime, d'aquell que de veritat ha estimat els seus «fins a l'extrem» (Jn 13,1).

Per això, cada vegada que en la litúrgia eucarística ens apropem al cos i la sang de Crist, ens dirigim també a ella, que, adherint-se plenament al sacrifici de Crist, l'ha acollit per tota l'Església. Els pares sinodals han afirmat que «Maria inaugura la participació de l'Església en el sacrifici del Redemptor».[104] Ella és la Immaculada que acull incondicionalment el do de Déu i, d'aquesta manera, s'associa a l'obra de la salvació. Maria de Natzaret, icona de l'Església naixent, és el model que ens mostra com cadascun de nosaltres està cridat a rebre el do que Jesús fa d'ell mateix en l'Eucaristia.

SEGONA PART.
EUCARISTIA, MISTERI QUE S'HA DE CELEBRAR

«Us ho ben asseguro: no és Moisès qui us ha donat el pa del cel; és el meu Pare qui us dóna l'autèntic pa del cel» (Jn 6,32)

'Lex orandi' i 'lex credendi'

34. El Sínode dels Bisbes ha reflexionat molt sobre la relació intrínseca entre fe eucarística i celebració, ha posat en relleu el nexe entre *lex orandi* i *lex credendi* i ha subratllat la primacia de *l'acció litúrgica*. Cal viure l'Eucaristia com a misteri de fe celebrat autènticament, tenint consciència clara que «l'*intellectus fidei* està originàriament sempre en relació amb l'acció litúrgica de l'Església».[105] En aquest àmbit, la reflexió teològica mai no pot prescindir de l'orde sacramental instituït per Crist mateix. D'altra banda, l'acció litúrgica mai no pot ser considerada genèricament, prescindint del misteri de la fe. En efecte, la font de la nostra fe i de la litúrgia

---

[102] Cf. Homilia (8 de desembre de 2005): AAS 98 (2006), 15-16.

[103] Const. dogm. *Lumen gentium*, sobre l'Església, 58.

[104] *Propositio* 4.

[105] *Relatio post disceptationem,* 4: *L'Osservatore Romano,* 14 d'octubre de 2005, p. 5.

eucarística és el mateix esdeveniment: la donació que Crist ha fet d'ell mateix en el misteri pasqual.

Bellesa i litúrgia

35. La relació entre el misteri cregut i celebrat es manifesta de manera peculiar en el valor teològic i litúrgic de la bellesa. Efectivament, la litúrgia, i també la Revelació cristiana, està vinculada intrínsecament amb la bellesa: és *veritatis splendor*. En la litúrgia resplendeix el misteri pasqual mitjançant el qual Crist mateix ens atreu cap a ell i ens crida a la comunió. En Jesús, com solia dir sant Bonaventura, contemplem la bellesa i l'esplendor dels orígens.[106] Aquest atribut a què ens referim no és un mer esteticisme, sinó la manera com ens arriba, ens fascina i ens captiva la veritat de l'amor de Déu en Crist, fent-nos sortir de nosaltres mateixos i atraient-nos així cap a la nostra veritable vocació: l'amor.[107] Ja a la creació, Déu es deixa entreveure en la bellesa i l'harmonia del cosmos (cf. Sv 13,5; Rm 1,19-20). Trobem després a l'Antic Testament grans signes de l'esplendor del poder de Déu, que es manifesta amb la seva glòria a través dels prodigis fets al poble escollit (cf. Ex 14; 16,10; 24,12-18; Nm 14,20-23). Al Nou Testament s'arriba definitivament a aquesta epifania de bellesa en la revelació de Déu en Jesucrist.[108] Ell és la plena manifestació de la glòria divina. En la glorificació del Fill resplendeix i es comunica la glòria del Pare (cf. Jn 1,14; 8,54; 12,28; 17,1). Tanmateix, aquesta bellesa no és una simple harmonia de formes; «El més bell de tots els homes» (Sl 45 [44], 3) és també, misteriosament, qui no té «figura ni bellesa que es fes admirar […], semblant a aquells que ens repugna de mirar» (Is 53,2.3). Jesucrist ens ensenya que la veritat de l'amor sap també transfigurar el misteri fosc de la mort en la llum radiant de la resurrecció. Aquí la resplendor de la glòria de Déu supera tota bellesa mundana. La veritable bellesa és l'amor de Déu que s'ha revelat definitivament en el misteri pasqual.

La bellesa de la litúrgia és part d'aquest misteri; és expressió eminent de la glòria de Déu i, en cert sentit, un esguard del Cel sobre la terra. El memorial del sacrifici redemptor porta en ell mateix els trets d'aquella resplendor de Jesús de la qual ens han donat testimoni Pere, Jaume i Joan, quan el Mestre, de camí cap a Jerusalem, va voler transfigurar-se davant d'ells (cf. Mc 9,2). La bellesa, per tant, no és un element decoratiu de l'acció litúrgica; és més aviat un element constitutiu, ja que és un atribut de Déu mateix i de la seva revelació. Conscients de tot això, hem de posar gran atenció perquè l'acció litúrgica resplendeixi segons la seva mateixa naturalesa.

LA CELEBRACIÓ EUCARÍSTICA, OBRA DEL «CHRISTUS TOTUS»

'Christus totus in capite et in corpore'

36. La bellesa intrínseca de la litúrgia té com a subjecte propi Crist ressuscitat i glorificat en l'Esperit Sant que, en la seva actuació, inclou l'Església.[109] Des d'aquesta perspectiva, és molt suggerent recordar les paraules de sant Agustí que descriuen

---

[106] Cf. *Serm.* 1, 7; 11, 10; 22, 7; 29, 76: *Sermones dominicales ad fidem codicum nunc denuo editi,* Grottaferrata, 1977, p. 135, 209 s., 292 s., 337; Benet XVI, Missatge als moviments eclesials i a les noves comunitats (22 de maig de 2006): AAS 98 (2006), 463.

[107] Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. past. *Gaudium et spes*, sobre l'Església en el món contemporani, 22.

[108] Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum*, sobre la revelació divina, 2.4.

[109] *Propositio* 33.

eloqüentment aquesta dinàmica de fe pròpia de l'Eucaristia. El gran sant d'Hipona, referint-se precisament al misteri eucarístic, posa en relleu com Crist mateix ens assimila: «Aquest pa que vosaltres veieu sobre l'altar, santificat per la paraula de Déu, és el cos de Crist. Aquest calze, més ben dit, allò que conté el calze, santificat per la paraula de Déu, és sang de Crist. Per mitjà d'aquest misteri va voler el Senyor deixar-nos el seu cos i la seva sang, que va vessar per a la remissió dels nostres pecats. Si l'heu rebut dignament, vosaltres sou allò mateix que heu rebut.»[110] Per tant, «no solament ens hem convertit en cristians, sinó en Crist mateix».[111] Podem contemplar així l'acció misteriosa de Déu que comporta la unitat profunda entre nosaltres i el Senyor Jesús: «En efecte, no s'ha de creure que Crist sigui el cap sense ser també el cos, sinó que és tot sencer, el cap i el cos.»[112]

Eucaristia i Crist ressuscitat

37. Ja que la litúrgia eucarística és essencialment *actio Dei* que ens uneix a Jesús a través de l'Esperit, el seu fonament no està sotmès al nostre arbitri ni pot cedir a la pressió de la moda del moment. En això també és vàlida l'afirmació indiscutible de sant Pau: «De fonament, ningú no en pot posar cap altre fora del que està posat, que és Jesucrist» (1Co 3,11). L'Apòstol dels pagans ens assegura a més que, pel que fa a l'Eucaristia, no ens transmet la seva doctrina personal, sinó la que ell ha rebut (cf. 1Co 11,23). En efecte, la celebració de l'Eucaristia implica la Tradició viva. A partir de l'experiència del Ressuscitat i de l'efusió de l'Esperit Sant, l'Església celebra el Sacrifici eucarístic obeïnt el manament de Crist. Per aquest motiu, des del començament la comunitat cristiana es reuneix el dia del Senyor per a la *fractio panis*. El dia en què Crist ha ressuscitat d'entre els morts, diumenge, és també el primer dia de la setmana, el dia que segons la tradició veterotestamentària representava el principi de la creació. Ara, el dia de la creació s'ha convertit en el dia de la «nova creació», el dia del nostre alliberament en què commemorem Crist mort i ressuscitat.[113]

'ARS CELEBRANDI'

38. En els treballs sinodals s'ha insistit diverses vegades en la necessitat de superar qualsevol possible separació entre *l'ars celebrandi*, és a dir, l'art de celebrar rectament, i la participació plena, activa i fructuosa de tots els fidels. Efectivament, la forma primordial amb què s'afavoreix la participació del poble de Déu en el ritu sagrat és l'adequada celebració del ritu mateix. L'*ars celebrandi* és la millor premissa per a l'*actuosa participatio*.[114] L'*ars celebrandi* prové de l'obediència fidel a les normes litúrgiques en la seva plenitud, ja que és precisament aquesta manera de celebrar la que assegura des de fa dos mil anys la vida de fe de tots els creients, que estan cridats a viure la celebració com a poble de Déu, sacerdoci reial, nació santa (cf. 1Pe 2,4-5.9).[115]

---

110 *Sermo* 227, 1: PL 38, 1099.

111 St. Agustí, *In Iohannis evangelium tractatus*, 21, 8: PL 35, 1568.

112 *Ibidem*, 28,1: PL 35, 1622.

113 Cf. *Propositio* 30. La santa Missa que l'Església celebra durant la setmana, i a la qual es convida els fidels a participar, també té el seu paradigma en el dia del Senyor, el dia de la resurrecció del Crist; *Propositio* 43.

114 Cf. *Propositio* 2.

115 Cf. *Propositio* 25.

El bisbe, liturg per excel·lència

39. Si bé és cert que tot el poble de Déu participa en la litúrgia eucarística, en el correcte *ars celebrandi* tenen un paper imprescindible els qui han rebut el sagrament de l'orde. Bisbes, sacerdots i diaques, cada un segons el seu grau, han de considerar la celebració com el seu deure principal.[116] En primer lloc el bisbe diocesà: en efecte, ell, com a «primer dispensador dels misteris de Déu a l'Església particular a ell confiada, és el guia, el promotor i custodi de tota la vida litúrgica».[117] Tot això és decisiu per a la vida de l'Església particular, no solament perquè la comunió amb el bisbe és la condició perquè tota celebració al seu territori sigui legítima, sinó també perquè ell mateix és per excel·lència el liturg de la seva Església.[118] A ell correspon salvaguardar la unitat de les celebracions a la seva diòcesi. Per tant, ha de ser un «compromís del bisbe fer que els preveres, diaques i fidels comprenguin cada vegada millor el sentit autèntic dels ritus i els textos litúrgics, i així siguin conduïts vers una celebració de l'Eucaristia activa i fructuosa».[119] En particular, exhorto a complir tot allò que és necessari perquè les celebracions litúrgiques oficiades pel bisbe a l'església Catedral respectin plenament l'*ars celebrandi*, de manera que puguin ser considerades com a model per a totes les esglésies del seu territori.[120]

El respecte pels llibres litúrgics i la riquesa dels signes

40. Per tant, en subratllar la importància de *l'ars celebrandi* es posa en relleu el valor de les normes litúrgiques.[121] L'*ars celebrandi* ha d'afavorir el sentit sagrat i l'ús de les formes exteriors que hi condueixen, com per exemple l'harmonia del ritu, els ornaments litúrgics, la decoració i el lloc sagrat. Afavoreix la celebració eucarística que els sacerdots i els responsables de la pastoral litúrgica s'esforcin a donar a conèixer els llibres litúrgics vigents i les seves normes, i facin ressaltar les grans riqueses de l'*Ordenament general del Missal Romà* i de l'*Ordenament de les lectures de la Missa*. En les comunitats eclesials es dóna potser per descomptat que es coneixen i aprecien, però sovint no és així. En realitat, són textos que contenen riqueses que conserven i expressen la fe, així com el camí del poble de Déu al llarg de dos mil·lennis d'història. Per a una adequada *ars celebrandi* és igualment important l'atenció a totes les formes de llenguatge previstes per la litúrgia: paraula i cant, gestos i silencis, moviment del cos, colors litúrgics dels ornaments. En efecte, la litúrgia té, per la seva naturalesa, una varietat de formes de comunicació que inclouen tot l'ésser humà. La senzillesa dels gestos i la sobrietat dels signes, realitzats en l'ordre i en els temps previstos, comuniquen i atreuen més que l'artificiositat d'afegits inoportuns. L'atenció i l'obediència de l'estructura pròpia del ritual, al mateix temps que manifesten el

---

116 Cf. *Propositio* 19. La *Propositio* 25 especifica: «Una autèntica acció litúrgica expressa la sacralitat del misteri eucarístic. Aquesta hauria de veure's reflectida en les paraules i les accions del sacerdot celebrant quan intercedeix davant Déu Pare, quan ho fa amb els fidels i quan ho fa per ells.»

117 *Ordenament general del Missal Romà*, 22; cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. *Sacrosanctum concilium*, sobre la sagrada litúrgia, 41; Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, Instr. *Redemptionis sacramentum* (25 de març de 2004), 19-25: AAS 96 (2004), 555-557.

118 Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Decr. *Christus Dominus*, sobre el ministeri pastoral dels bisbes en l'Església, 14; Const. *Sacrosanctum concilium*, 41.

119 *Ordenament general del Missal Romà*, 22.

120 Cf. *Ibidem.*

121 Cf. *Propositio* 25.

reconeixement del caràcter de l'Eucaristia com a do, expressen la disposició del ministre per acollir amb dòcil gratitud l'esmentat do inefable.

L'art al servei de la celebració

41. La relació profunda entre la bellesa i la litúrgia ens porta a considerar amb atenció totes les expressions artístiques que es posen al servei de la celebració.[122] Un element important de l'art sacre és certament l'arquitectura de les esglésies,[123] en les quals ha de ressaltar la unitat entre els elements propis del presbiteri: altar, santcrist, sagrari, ambó, seu. Referent a això, s'ha de tenir present que l'objectiu de l'arquitectura sacra és oferir a l'Església, que celebra els misteris de la fe, en particular l'Eucaristia, l'espai més apte per al desenvolupament adequat de la seva acció litúrgica.[124] En efecte, la naturalesa del temple cristià es defineix per l'acció litúrgica mateixa que implica la reunió dels fidels (*ecclesia*), els quals són les pedres vives de l'Església (cf. 1Pe 2,5).

El mateix principi val per a tot l'art sacre, especialment la pintura i l'escultura, en els quals la iconografia religiosa s'ha d'orientar a la mistagogia sacramental. Un coneixement profund de les formes que l'art sacre ha produït al llarg dels segles pot ser de gran ajuda per als qui tenen la responsabilitat d'encomanar a arquitectes i a artistes obres relacionades amb l'acció litúrgica. Per això és indispensable que en la formació dels seminaristes i dels sacerdots s'inclogui la història de l'art com a matèria important, a la llum de les normes litúrgiques, amb especial referència als edificis de culte. És necessari que en tot allò que concerneix a l'Eucaristia hi hagi gust per la bellesa. També s'han de respectar i tenir cura dels ornaments, la decoració, els vasos sagrats, perquè tots junts i disposats de manera orgànica i ordenada entre ells, alimentin l'admiració pel misteri de Déu, manifestin la unitat de la fe i reforcin la devoció.[125]

El cant litúrgic

42. En l'*ars celebrandi* exerceix un paper important el cant litúrgic.[126] Amb raó afirma sant Agustí en un famós sermó: «L'home nou coneix el càntic nou. Cantar és funció d'alegria i, si ho considerem atentament, funció d'amor.»[127] El poble de Déu reunit per a la celebració canta les lloances de Déu. L'Església, en la seva bimil·lenària història, ha compost i continua component música i cants que són un patrimoni de fe i d'amor que no s'ha de perdre. Certament, no podem dir que qualsevol cant serveix en la litúrgia. Cal evitar la fàcil improvisació o la introducció de gèneres musicals no respectuosos amb el sentit de la litúrgia. Com a element litúrgic, el cant ha d'estar d'acord amb la identitat pròpia de la celebració.[128] Per tant, tot —el text, la melodia, l'execució— ha de correspondre al sentit del misteri celebrat, a les parts del ritu i al

---

122 Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. *Sacrosanctum concilium*, sobre la sagrada litúrgia, 112-130.

123 Cf. *Propositio* 27.

124 Cf. *Ibidem*.

125 Pel que fa a aquests aspectes, cal atenir-se fidelment a allò que estableix l'*Ordenament general del Missal Romà*, 319-351.

126 Cf. *Ordenament general del Missal Romà*, 39-41; Conc. Ecum. Vat. II, Const. *Sacrosanctum concilium*, sobre la sagrada litúrgia, 112-118.

127 *Sermo* 34, 1: PL 38, 210.

128 Cf. *Propositio* 25: «Com totes les expressions artístiques, també el cant ha d'estar íntimament harmonitzat amb la litúrgia i contribuir eficaçment a assolir la seva finalitat; és a dir, ha d'expressar la fe, l'oració, l'admiració i l'amor envers Jesús, present en l'Eucaristia.»

temps litúrgic.[129] Finalment, si bé s'han de tenir en compte les diverses tendències i tradicions, molt lloables, desitjo, com han demanat els pares sinodals, que es valori adequadament el cant gregorià[130] com a cant propi de la litúrgia romana.[131]

L'ESTRUCTURA DE LA CELEBRACIÓ EUCARÍSTICA

43. Després d'haver recordat els elements bàsics de l'*ars celebrandi* destacats en els treballs sinodals, voldria cridar l'atenció de manera més concreta sobre algunes parts de l'estructura de la celebració eucarística que requereixen una especial cura en el nostre temps, per tal de restar fidels a la intenció profunda de renovació litúrgica desitjada pel concili Vaticà II, en continuïtat amb tota la gran tradició eclesial.

Unitat intrínseca de l'acció litúrgica

44. Abans que res, cal considerar la unitat intrínseca del ritu de la santa Missa. S'ha d'evitar que, tant en la catequesi com en la forma de celebració, es doni una visió juxtaposada de les dues parts del ritu. La litúrgia de la Paraula i la litúrgia eucarística —a més dels ritus d'introducció i conclusió— «estan estretament unides entre si i formen un únic acte de culte».[132] En efecte, la paraula de Déu i l'Eucaristia estan intrínsecament unides. Escoltant la paraula de Déu neix o s'enforteix la fe (cf. Rm 10,17); en l'Eucaristia, el Verb fet carn se'ns dóna com a aliment espiritual.[133] Així doncs, «l'Església rep i ofereix als fidels el pa de vida a les dues taules de la paraula de Déu i del cos de Crist».[134] Per tant, s'ha de tenir constantment present que la paraula de Déu, que l'Església llegeix i proclama en la litúrgia, porta a l'Eucaristia com el seu fi connatural.

La litúrgia de la Paraula

45. Junt amb el Sínode, demano que la litúrgia de la Paraula es prepari i es visqui sempre de manera adequada. Per tant, recomano vivament que en la litúrgia es posi gran atenció a la proclamació de la paraula de Déu per part de lectors ben instruïts. Mai no oblidem que «quan es llegeixen a l'Església les Sagrades Escriptures, Déu mateix parla al seu poble, i Crist, present en la seva Paraula, anuncia l'evangeli».[135] Si les circumstàncies ho aconsellen, es pot pensar en unes breus monicions que ajudin els fidels a una millor disposició. Per comprendre-la bé, la paraula de Déu ha de ser escoltada i acollida amb esperit eclesial i ser conscients de la seva unitat amb el Sagrament eucarístic. En efecte, la Paraula que anunciem i escoltem és el Verb fet carn (cf. Jn 1,14), i fa referència intrínseca a la persona de Crist i a la seva permanència de manera sacramental. Crist no parla en el passat, sinó en el nostre present, ja que ell

---

129 Cf. *Propositio* 29.

130 Cf. *Propositio* 36.

131 Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. *Sacrosanctum concilium*, sobre la sagrada litúrgia, 116; *Ordenament general del Missal Romà*, 41.

132 *Ordenament general del Missal Romà*, 28; cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. *Sacrosanctum concilium*, sobre la sagrada litúrgia, 56; Sagrada Congregació dels Ritus, Instr. *Eucharisticum mysterium* (25 de maig de 1967), 3: AAS 57 (1967), 540-543.

133 Cf. *Propositio* 18.

134 *Ibidem*.

135 *Ordenament general del Missal Romà*, 29.

mateix està present en l'acció litúrgica. En aquesta perspectiva sacramental de la revelació cristiana,[136] el coneixement i l'estudi de la paraula de Déu ens permeten apreciar, celebrar i viure millor l'Eucaristia. Pel que fa a això, s'aprecia en tota la seva veritat l'afirmació segons la qual «desconèixer l'Escriptura és desconèixer Crist».[137]

Per aconseguir tot això és necessari ajudar els fidels a apreciar els tresors de la Sagrada Escriptura en el leccionari, mitjançant iniciatives pastorals, celebracions de la Paraula i la lectura meditada (*lectio divina*). Tampoc no s'ha d'oblidar promoure les formes de pregària conservades en la Tradició, la Litúrgia de les Hores, sobretot laudes, vespres, completes i també les celebracions de vigília. La pregària dels Salms, les lectures bíbliques i les de la gran tradició de l'Ofici diví poden portar a una experiència profunda de l'esdeveniment de Crist i de l'economia de la Salvació, que per la seva part enriquiran la comprensió i la participació en la celebració eucarística.[138]

L'homilia

46. La necessitat de millorar la qualitat de l'homilia està en relació amb la importància de la paraula de Déu. En efecte, aquesta «és part de l'acció litúrgica»;[139] té la comesa d'afavorir una millor comprensió i eficàcia de la paraula de Déu en la vida dels fidels. Per això els ministres ordenats han de «preparar l'homilia amb cura, basant-se en un coneixement adequat de la Sagrada Escriptura».[140] Han d'evitar-se homilies genèriques o abstractes. En particular, demano als ministres un esforç perquè l'homilia posi la paraula de Déu proclamada en estreta relació amb la celebració sacramental[141] i amb la vida de la comunitat, de manera que la paraula de Déu sigui realment aliment i sosteniment de l'Església.[142] Cal tenir present, per tant, la finalitat catequètica i exhortativa de l'homilia. És convenient que, partint del leccionari triennal, es prediquin als fidels homilies temàtiques que al llarg de l'any litúrgic tractin els grans temes de la fe cristiana, que el Magisteri proposa en els quatre «pilars» del *Catecisme de l'Església catòlica* i en el seu recent *Compendi*: la professió de la fe, la celebració del misteri cristià, la vida en el Crist i la pregària cristiana.[143]

Presentació de les ofrenes

47. Els pares sinodals han posat també la seva atenció en la presentació de les ofrenes. Aquesta no és només un «interval» entre la litúrgia de la Paraula i l'eucarística, entre altres raons perquè això faria perdre el sentit d'un únic ritu amb dues parts interrelacionades. En realitat, aquest gest humil i senzill té un sentit molt gran: en el pa i el vi que portem a l'altar tota la creació és assumida per Crist redemptor per a ser

---

136 Cf. Joan Pau II, Carta. enc. *Fides et ratio* (14 de setembre de 1998), 13: AAS 91 (1999), 15-16.

137 St. Jeroni, *Comm. in Is.*, *Prol.*: PL 24, 17; cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum*, sobre la revelació divina, 25.

138 Cf. *Propositio* 31.

139 Cf. *Ordenament general del Missal Romà*, 29; Conc. Ecum. Vat. II, Const. *Sacrosanctum concilium*, sobre la sagrada litúrgia 7.33.52.

140 *Propositio* 19.

141 Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. *Sacrosanctum concilium*, sobre la sagrada litúrgia, 52.

142 Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum*, sobre la revelació divina, 21.

143 Amb aquesta finalitat, el Sínode ha exhortat a elaborar elements pastorals basats en el leccionari triennal, que ajudin a unir intrínsecament la proclamació de les lectures previstes amb la doctrina de la fe: cf. *Propositio* 19.

transformada i presentada al Pare.[144] En aquest sentit, portem també a l'altar tot el sofriment i el dolor del món, conscients que tot és preciós als ulls de Déu. Aquest gest, per ser viscut en el seu autèntic significat, no necessita ser emfatitzat amb afegitons superflus. Permet valorar la col·laboració originària que Déu demana a l'home per realitzar en ell l'obra divina i donar així ple sentit al treball humà, que mitjançant la celebració eucarística s'uneix al sacrifici redemptor del Crist.

La pregària eucarística

48. La pregària eucarística és «el moment central i culminant de tota la celebració».[145] La seva importància mereix ser subratllada adequadament. Les diverses pregàries eucarístiques que hi ha al Missal ens han estat transmeses per la Tradició viva de l'Església i es caracteritzen per una riquesa teològica i espiritual inesgotables. S'ha de procurar que els fidels les apreciïn. *L'Ordenament general del Missal Romà* ens hi ajuda, recordant-nos els elements fonamentals de tota pregària eucarística: acció de gràcies, aclamació, epiclesi, relat de la institució i consagració, anamnesi, oblació, intercessió i doxologia conclusiva.[146] En particular, l'espiritualitat eucarística i la reflexió teològica s'il·luminen en contemplar la profunda unitat de l'anàfora, entre la invocació de l'Esperit Sant i el relat de la institució,[147] en la qual «es realitza el sacrifici que Crist mateix va instituir en l'últim sopar».[148] En efecte, «l'Església, per mitjà de determinades invocacions, implora la força de l'Esperit Sant perquè els dons que han presentat els homes quedin consagrats, és a dir, es converteixin en el cos i la sang de Crist, i perquè la víctima immaculada que es rebrà en la comunió sigui per a la salvació dels que hi participin».[149]

Ritu de la pau

49. L'Eucaristia és, per la seva naturalesa, sagrament de pau. Aquesta dimensió del misteri eucarístic s'expressa en la celebració litúrgica de manera específica amb el ritu de la pau. Es tracta indubtablement d'un signe de gran valor (cf. Jn 14,27). En el nostre temps, tan ple de conflictes, aquest gest adquireix, també des del punt de vista de la sensibilitat comuna, un relleu especial, ja que l'Església sent cada vegada més com a tasca pròpia demanar a Déu el do de la pau i la unitat per ella mateixa i per tota la família humana. La pau és certament un anhel irreprimible al cor de tots. L'Església es fa portaveu de la petició de pau i reconciliació que sorgeix de l'ànima de tota persona de bona voluntat, dirigint-la a aquell que «és la nostra pau» (Ef 2,14) i que pot pacificar els pobles i els individus encara que fracassin les iniciatives humanes. Per això es comprèn la intensitat amb què es viu freqüentment el ritu de la pau en la celebració litúrgica. Sobre això, tanmateix, durant el Sínode dels Bisbes s'ha vist la conveniència de moderar aquest gest, que pot adquirir expressions exagerades, provocant certa confusió en l'assemblea precisament abans de la comunió. Seria bo de recordar que l'alt valor del gest no queda minvat per la sobrietat necessària, per tal de mantenir un clima adequat a

---

144 Cf. *Propositio* 20.

145 *Ordenament general del Missal Romà*, 78.

146 Cf. *ibidem,* 78-79.

147 Cf. *Propositio* 22.

148 *Ordenament general del Missal Romà*, 79*d*.

149 *Ibidem*, 79*c*.

la celebració, per exemple buscant una manera de limitar l'intercanvi de la pau als més propers.[150]

Distribució i recepció de l'Eucaristia

50. Un altre moment de la celebració al qual cal fer referència, és la distribució i recepció de la santa comunió. Demano a tots, en particular als ministres ordenats i als qui, degudament preparats, estan autoritzats per al ministeri de distribuir l'Eucaristia en cas de necessitat real, que facin el possible perquè el gest, en la seva senzillesa, correspongui al seu valor de trobament personal amb el Senyor Jesús en el Sagrament. Pel que fa a les prescripcions per a una praxi correcta, em remeto als documents publicats recentment.[151] Totes les comunitats cristianes han d'atenir-se fidelment a les normes vigents, veient en elles l'expressió de fe i amor que tothom ha de tenir respecte a aquest sublim Sagrament. Tampoc no es pot descuidar el temps preciós d'acció de gràcies després de la comunió: a més d'un cant oportú, pot ser també molt útil romandre recollit en silenci.[152]

Pel que fa a aquest tema, voldria cridar l'atenció sobre un problema pastoral amb què ens trobem freqüentment en el nostre temps. Em refereixo al fet que en algunes circumstàncies, com per exemple a les santes Misses celebrades en ocasió de casaments, funerals o esdeveniments anàlegs, a més de fidels practicants assisteixen a la celebració altres persones que potser no s'apropen a l'altar des de fa anys, o potser estan en una situació de vida que no els permet rebre els sagraments. En altres ocasions pot passar que hi siguin presents persones d'altres confessions cristianes o fins i tot d'altres religions. Situacions similars es produeixen també en esglésies que són lloc de visita, sobretot a les ciutats amb important patrimoni artístic. En aquests casos, hom comprèn la necessitat d'usar expressions breus i eficaces per fer arribar a tots els assistents el sentit de la comunió sacramental i les condicions per rebre-la. On es donin situacions en què no sigui possible garantir una convenient claredat sobre el significat de l'Eucaristia, cal considerar la conveniència de substituir l'Eucaristia per una celebració de la paraula de Déu.[153]

El comiat: 'Ite, missa est'

51. Voldria aturar-me ara en el que els pares sinodals han dit sobre la salutació de comiat al final de la celebració eucarística. Després de la benedicció, el diaca o el sacerdot acomiada el poble amb les paraules: «Ite, missa est.» En aquesta salutació podem apreciar la relació entre la Missa celebrada i la missió cristiana al món. En l'antiguitat, *missa* significava simplement 'acabada'. Tanmateix, en l'ús cristià ha adquirit un sentit cada vegada més profund. L'expressió *missa* es transforma, en realitat, en *missió*. Aquesta salutació expressa sintèticament la naturalesa missionera de l'Església. Per tant, convé ajudar el poble de Déu a aprofundir en aquesta dimensió

---

[150] Tenint en compte costums antics i venerables, així com els desitjos manifestats pels pares sinodals, he demanat als dicasteris competents que estudiïn la possibilitat de col·locar el ritu de la pau en un altre moment, per exemple abans de la presentació de les ofrenes. Aquesta opció recordaria significativament l'amonestació del Senyor sobre la necessitat de la reconciliació abans de presentar qualsevol ofrena a Déu (cf. Mt 5,23s.): cf. *Propositio* 23.

[151] Cf. Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, Instr. *Redemptionis sacramentum* (25 de març de 2004), 80-96: AAS 96 (2004), 574-577.

[152] Cf. *Propositio* 34.

[153] Cf. *Propositio* 35.

constitutiva de la vida eclesial amb el suport de la litúrgia. En aquest sentit, seria útil tenir a l'abast textos degudament aprovats per a la pregària sobre el poble i la benedicció final que expressin l'esmentada relació.[154]

'ACTUOSA PARTICIPATIO'

Autèntica participació

52. El concili Vaticà II va posar un èmfasi particular en la participació activa, plena i fructuosa de tot el poble de Déu en la celebració eucarística.[155] Certament, la renovació duta a terme aquests darrers anys ha afavorit notables progressos en la direcció desitjada pels pares conciliars. Però no hem d'amagar el fet que, a vegades, ha sorgit alguna incomprensió precisament sobre el sentit d'aquesta participació. Per tant, convé deixar clar que amb aquesta paraula no es vol fer referència a una simple activitat externa durant la celebració. En realitat, la participació activa desitjada pel Concili s'ha de comprendre en termes més substancials, a partir d'una major presa de consciència del misteri que se celebra i de la seva relació amb la vida quotidiana. Continua essent totalment vàlida la recomanació de la constitució conciliar *Sacrosanctum concilium*, que exhortava els fidels a no assistir a la litúrgia eucarística «a tall d'espectadors estranys o muts», sinó a participar «en l'acció sagrada conscientment, piadosa i activa».[156] El Concili va continuar la reflexió: que els fidels, «instruïts amb la paraula de Déu, s'alimentin de la taula del cos del Senyor, donin gràcies a Déu, en oferir la Víctima immaculada aprenguin a oferir-se no sols per les mans del sacerdot ans també juntament amb ell, i que per Crist mitjancer cada dia es perfeccionin, en unió amb Déu i entre ells mateixos».[157]

Participació i ministeri sacerdotal

53. La bellesa i harmonia de l'acció litúrgica es manifesten de manera significativa en l'ordre amb què cadascú està cridat a participar-hi activament. Això comporta el reconeixement de les diverses funcions jeràrquiques implicades en la celebració. És útil recordar que la participació activa en ella no coincideix amb l'exercici d'un ministeri particular. Sobretot, no ajuda a la participació activa dels fidels una confusió ocasionada per la incapacitat de distingir les diverses funcions que corresponen a cadascú en la comunió eclesial.[158] En particular, cal que hi hagi claredat sobre les tasques específiques del prevere. Aquest és, com ho testimonia la tradició de l'Església, qui presideix de manera insubstituïble tota la celebració eucarística, des de la salutació inicial fins a la benedicció final. En virtut de l'orde sagrat que ha rebut, ell representa Jesucrist, cap de l'Església, i, en la manera que li és pròpia, també l'Església mateixa.[159] En efecte, tota celebració de l'Eucaristia està dirigida pel bisbe, «sigui personalment o pels preveres,

---

154 Cf. *Propositio* 24.

155 Cf. Const. *Sacrosanctum concilium*, sobre la sagrada litúrgia, 14-20; 30 s.; 48 s.; Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, Instr. *Redemptionis sacramentum* (25 de març de 2004), 36-42: AAS 96 (2004), 561-564.

156 N. 48.

157 Cf. *ibidem*.

158 Cf. Congregació per al Clergat i altres dicasteris de la Cúria romana, Instr. *Ecclesiæ de mysterio*, sobre algunes qüestions referents a la col·laboració dels fidels laics en el sagrat ministeri dels sacerdots (15 d'agost de 1997): AAS 89 (1997), 852-877.

159 Cf. *Propositio* 33.

els seus col·laboradors».[160] És ajudat pel diaca, que té algunes funcions específiques en la celebració: preparar l'altar i prestar un servei al sacerdot, proclamar l'evangeli, predicar eventualment l'homilia, enunciar les intencions en la pregària universal, distribuir l'Eucaristia als fidels.[161] En relació amb aquests ministeris vinculats al sagrament de l'orde, hi ha també altres ministeris del servei litúrgic que exerceixen de manera apreciable religiosos i laics preparats.[162]

Celebració eucarística i inculturació

54. A partir de les afirmacions fonamentals del concili Vaticà II, s'ha subratllat diverses vegades la importància de la participació activa dels fidels en el Sacrifici eucarístic. Per afavorir-la es poden fer algunes adaptacions apropiades als diversos contextos i cultures.[163] El fet que hi hagi hagut alguns abusos no disminueix la claredat d'aquest principi, que s'ha de mantenir d'acord amb les necessitats reals de l'Església, que viu i celebra el mateix misteri de Crist en situacions culturals diferents. En efecte, el Senyor Jesús, precisament en el misteri de l'Encarnació, quan va néixer de dona com a home perfecte (cf. Ga 4,4), està en relació directa no solament amb les expectatives expressades a l'Antic Testament, sinó també amb les de tots els pobles. Amb això, ell ha manifestat que Déu vol trobar-nos en el nostre context vital. Per tant, per a una participació més eficaç dels fidels en els sants misteris, és útil prosseguir el procés d'inculturació en l'àmbit de la celebració eucarística, tenint en compte les possibilitats d'adaptació que ofereix *l'Ordenament general del Missal Romà*,[164] interpretades a la llum dels criteris fixats per la IV Instrucció de la Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, *Varietates legitimæ*, de 25 de gener de 1994,[165] i de les directrius donades pel papa Joan Pau II en les exhortacions apostòliques postsinodals *Ecclesia in Africa, Ecclesia in America, Ecclesia in Asia, Ecclesia in Oceania, Ecclesia in Europa*.[166] Per a aconseguir aquest objectiu, encomano a les conferències episcopals que afavoreixin un just equilibri entre els criteris i normes ja publicats i les noves adaptacions,[167] sempre d'acord amb la seu apostòlica.

---

160 *Ordenament general del Missal Romà*, 92.

161 Cf. *ibidem*, 94.

162 Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Decr. *Apostolicam actuositatem*, sobre l'apostolat dels laics, 24; *Ordenament general del Missal Romà*, n. 95-111; Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, Instr. *Redemptionis sacramentum* (25 de març de 2004), 43-47: AAS 96 (2004), 564-566; *Propositio* 33: «Cal introduir aquests ministeris segons un manament específic i les exigències reals de la comunitat que celebra. Les persones encarregades dels serveis litúrgics laïcals han de ser elegides amb molta atenció, ben preparades i acompanyades amb una formació permanent. El seu nomenament ha de ser temporal. Aquestes persones han de ser conegudes per la comunitat, de la qual han de rebre el reconeixement.»

163 Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. *Sacrosanctum concilium*, sobre la sagrada litúrgia, 37-42.

164 Cf. n. 386-399.

165 AAS 87 (1995), 288-314.

166 Cf. Exhort. ap. postsinodal *Ecclesia in Africa* (14 de setembre de 1995), 55-71; Exhort. ap. postsinodal *Ecclesia in America* (22 de gener de 1999), 16.40.64.70-72: AAS 91 (1999), 752-753; 775-776; 799; 805-809; Exhort. ap. postsinodal *Ecclesia in Asia* (6 de novembre de 1999), 21s.: AAS 92 (2000), 482-487; Exhort. ap. postsinodal *Ecclesia in Oceania* (22 de novembre de 2001), 16: AAS 94 (2002), 382- 384; Exhort. ap. postsinodal *Ecclesia in Europa* (28 de juny de 2003), 58- 60: AAS 95 (2003), 685-686.

167 Cf. *Propositio* 26.

Condicions personals per a una 'actuosa participatio'

55. En prendre en consideració el tema de l'*actuosa participatio* dels fidels en el ritu sagrat, els pares sinodals han fet ressaltar també les condicions personals de cada persona per a una fructuosa participació.[168] Una d'elles és certament l'esperit de conversió contínua que ha de caracteritzar la vida de cada fidel. No es pot esperar una participació activa en la litúrgia eucarística quan hom hi assisteix superficialment, sense haver examinat abans la pròpia vida. Afavoreix l'esmentada disposició interior, per exemple, el recolliment i el silenci, almenys uns instants abans de començar la litúrgia, el dejuni i, quan sigui necessària, la confessió sacramental. Un cor reconciliat amb Déu permet la veritable participació. En particular, cal persuadir els fidels que no hi pot haver una *actuosa participatio* en els sants misteris si no es pren alhora part activa en la vida eclesial en la seva totalitat, la qual inclou també el compromís missioner de portar l'amor de Crist a la societat.

Sens dubte, la plena participació en l'Eucaristia es dóna quan ens apropem també personalment a l'altar per a rebre la comunió.[169] No obstant això, s'ha de posar atenció perquè aquesta correcta afirmació no indueixi a un cert automatisme entre els fidels, com si pel sol fet de ser a l'església durant la litúrgia es tingui ja el dret o potser fins i tot el deure d'apropar-se a la taula eucarística. Encara que no sigui possible apropar-se a la comunió sacramental, la participació en la santa Missa continua essent necessària, vàlida, significativa i fructuosa. En aquestes circumstàncies, és bo conrear el desig de la plena unió amb Crist practicant, per exemple, la comunió espiritual, recordada per Joan Pau II[170] i recomanada pels sants mestres de la vida espiritual.[171]

Participació dels cristians no catòlics

56. En tractar el tema de la participació ens trobem inevitablement amb el dels cristians que pertanyen a Esglésies o comunitats eclesials que no estan en plena comunió amb l'Església catòlica. Referent a això, s'ha de dir que la unió intrínseca que es dóna entre l'Eucaristia i la unitat de l'Església ens porta a desitjar ferventment, d'una banda, el dia en el qual puguem celebrar conjuntament amb tots els creients en Crist la divina Eucaristia i expressar així visiblement la plenitud de la unitat que Crist ha volgut per als seus deixebles (cf. Jn 17,21). D'altra banda, el respecte que hem de tenir pel sagrament del cos i la sang de Crist ens impedeix de fer d'ell un mer «mitjà» que s'usa indiscriminadament per assolir aquesta mateixa unitat.[172] En efecte, l'Eucaristia no solament manifesta la nostra comunió personal amb Jesucrist, sinó que implica també la plena *communio* amb l'Església. Aquest és, doncs, el motiu pel qual, amb dolor però no sense esperança, demanem als cristians no catòlics que comprenguin i respectin la nostra convicció, basada en la Bíblia i en la Tradició. Nosaltres sostenim que la comunió eucarística i la comunió eclesial es corresponen tan íntimament que fa impossible, generalment, per part dels cristians no catòlics, la participació en una sense tenir l'altra. Menys sentit tindria encara una concelebració pròpia i veritable amb

---

168 Cf. *Propositio* 35; Conc. Ecum. Vat. II, Const. *Sacrosanctum concilium*, sobre la sagrada litúrgia, 11.

169 Cf. *Catecisme de l'Església catòlica*, 1388; Conc. Ecum. Vat. II, Const. *Sacrosanctum concilium*, sobre la sagrada litúrgia, 55.

170 Cf. Carta enc. *Ecclesia de Eucharistia* (17 d'abril de 2003), 34: AAS 95 (2003), 456.

171 Així, per exemple, St. Tomàs d'Aquino, *Summa Theologiæ*, III, q. 80, a. 1,2; Sta. Teresa de Jesús, *Camino de perfección*, cap. 35. La doctrina ha estat confirmada amb autoritat pel concili de Trento, sess. XIII, c. VIII.

172 Cf. Joan Pau II, Carta enc. *Ut unum sint* (25 de maig de 1995), 8: AAS 87 (1995), 925-926.

ministres d'Esglésies o comunitats eclesials que no estiguin en plena comunió amb l'Església catòlica. No obstant això, és veritat que, de cara a la Salvació, hi ha la possibilitat d'admetre individualment cristians no catòlics a l'Eucaristia, al sagrament de la penitència i al de la unció dels malalts. Però això només en situacions determinades i excepcionals, caracteritzades per condicions ben precises,[173] que estan indicades clarament en el *Catecisme de l'Església catòlica*[174] i en el seu *Compendi*,[175] i que tothom té el deure de seguir fidelment.

Participació a través dels mitjans de comunicació

57. Per raó del gran desenvolupament dels mitjans de comunicació, la paraula *participació* ha adquirit un significat més ampli que en el passat. Tots reconeixem amb satisfacció que aquests instruments ofereixen possibilitats noves també pel que fa a la celebració eucarística.[176] Això exigeix als agents pastorals del sector una preparació específica i un sentit de responsabilitat accentuat. En efecte, la santa Missa que es transmet a través de la televisió adquireix inevitablement una certa exemplaritat. Per tant, s'ha de posar una especial atenció perquè la celebració, a més de fer-se en llocs dignes i ben preparats, respecti les normes litúrgiques.

Pel que fa al valor de la participació en la santa Missa que els mitjans de comunicació fan possible, qui veu i sent les esmentades transmissions ha de saber que, en condicions normals, no compleix el precepte dominical. En efecte, el llenguatge de la imatge representa la realitat, però no la reprodueix per ella mateixa.[177] És lloable que ancians i malalts participin en la santa Missa festiva a través de les transmissions radiotelevisives, però no pot dir-se el mateix de qui, mitjançant aquestes transmissions, vulgui dispensar-se d'anar al temple i participar en la celebració eucarística en l'assemblea de l'Església viva.

'Actuosa participatio' dels malalts

58. Tenint present la condició dels que no poden anar als llocs de culte per motius de salut o edat, voldria reclamar l'atenció de tota la comunitat eclesial sobre la necessitat pastoral d'assegurar l'assistència espiritual dels malalts, tant els que són a casa seva com els que estan hospitalitzats. En el Sínode dels Bisbes s'ha fet referència a ells diverses vegades. S'ha de procurar que aquests germans i germanes nostres puguin rebre amb freqüència la Comunió sacramental. En reforçar així la relació amb el Crist crucificat i ressuscitat, podran sentir la seva vida integrada plenament a la vida i la missió de l'Església mitjançant l'ofrena del seu sofriment en unió amb el sacrifici de nostre Senyor. S'ha de tenir una atenció particular pels discapacitats; si ho permet la

---

[173] Cf. *Propositio* 41; Conc. Ecum. Vat. II, Decr. *Unitatis redintegratio*, sobre l'ecumenisme, 8,15; Joan Pau II, Carta enc. *Ut unum sint* (25 de maig de 1995), 46: AAS 87 (1995), 948; Carta enc. *Ecclesia de Eucharistia* (17 d'abril de 2003), 45-46: AAS 95 (2003), 463- 464; *Codi de Dret Canònic*, can. 844 §3-4; *Codi dels Cànons de les Esglésies Orientals*, can. 671 §3-4; Consell Pontifici per a la Unitat dels Cristians, *Directoire pour l'application des principes et des normes sur l'oecuménisme* (25 de març de 1993), 125, 129-131: AAS 85 (1993), 1087, 1088-1089.

[174] Cf. n. 1398-1401.

[175] Cf. n. 293.

[176] Cf. Consell Pontifici per a les Comunicacions Socials, Instr. past. sobre les Comunicacions Socials en el 20è aniversari de la *Communio et progressio*, *Ætatis novæ* (22 de febrer de 1992): AAS 84 (1992), 447-468.

[177] Cf. *Propositio* 29.

seva condició, la comunitat cristiana ha d'afavorir la seva participació en la celebració en un lloc de culte. Per tant, s'ha de procurar que els edificis sagrats no tinguin obstacles arquitectònics que impedeixin l'accés als minusvàlids. S'ha de donar també la comunió eucarística, quan sigui possible, als discapacitats mentals, batejats i confirmats: ells reben l'Eucaristia també en la fe de la família o de la comunitat que els acompanya.[178]

L'atenció als presos

59. La tradició espiritual de l'Església, seguint una indicació específica de Crist (cf. Mt 25,36), ha reconegut en la visita als presos una de les obres de misericòrdia corporals. Els que es troben en aquesta situació tenen una necessitat especial de ser visitats pel Senyor mateix en el sagrament de l'Eucaristia. Sentir la proximitat de la comunitat eclesial, participar en l'Eucaristia i rebre la santa Comunió en un moment de la vida tan particular i dolorós, pot ajudar sens dubte en el propi camí de fe i pot afavorir la plena reinserció social de la persona. Interpretant els desigs manifestats en l'assemblea sinodal, demano a les diòcesis que, en la mesura que sigui possible, posin els mitjans adequats per a una activitat pastoral que s'ocupi d'atendre espiritualment els presos.[179]

Els emigrants i la seva participació en l'Eucaristia

60. En plantejar-se el problema dels qui es veuen obligats a deixar la seva terra per diversos motius, el Sínode ha expressat una particular gratitud pels qui es dediquen a l'atenció pastoral dels emigrants. En aquest context, s'ha de prestar una atenció especial als emigrants que pertanyen a les Esglésies catòliques orientals i que, lluny de casa seva, tenen dificultats per participar en la litúrgia eucarística segons el seu ritu de pertinença. Per això, on sigui possible, cal que se'ls concedeixi poder ser assistits per sacerdots del seu ritu. En tot cas, demano als bisbes que acullin en la caritat de Crist aquests germans. El trobament entre els fidels de diversos ritus pot convertir-se també en motiu d'enriquiment recíproc. Penso particularment en el benefici que pot aportar, sobretot per al clergat, el coneixement de les diverses tradicions.[180]

Les grans concelebracions

61. L'assemblea sinodal ha considerat la qualitat de la participació en les grans celebracions que tenen lloc en circumstàncies particulars, en les quals, a més d'un gran nombre de fidels, concelebren molts preveres.[181] D'una banda, és fàcil reconèixer el valor d'aquests moments, especialment quan el bisbe presideix envoltat del seu presbiteri i dels diaques. D'altra banda, en aquestes circumstàncies es poden produir problemes en relació amb l'expressió sensible de la unitat del presbiterat, especialment en la pregària eucarística i en la distribució de la santa Comunió. S'ha d'evitar que aquestes grans concelebracions produeixin dispersió. Per això, s'han de preveure formes adequades de coordinació i disposar el lloc de culte de manera que permeti als preveres

---

178 Cf. *Propositio* 44.

179 Cf. *Propositio* 48.

180 Aquest coneixement també es pot adquirir al Seminari durant els anys de formació dels candidats mitjançant iniciatives apropiades: cf. *Propositio* 45.

181 Cf. *Propositio* 37.

i als fidels una participació plena i real. En tot cas, s'ha de tenir present que es tracta de concelebracions de caràcter excepcional i limitades a situacions extraordinàries.

La llengua llatina

62. Tot l'expressat anteriorment no ha d'ofuscar el valor d'aquestes grans litúrgies. En particular, penso en les celebracions que tenen lloc durant les trobades internacionals, cada vegada més freqüents, les quals s'han de valorar degudament. Per expressar millor la unitat i la universalitat de l'Església, voldria recomanar el que ha suggerit el Sínode dels Bisbes en sintonia amb les normes del concili Vaticà II:[182] exceptuades les lectures, l'homilia i la pregària dels fidels, seria bo que les esmentades celebracions fossin en llatí; també es podrien resar en llatí les oracions més conegudes[183] de la tradició de l'Església, i, eventualment, cantar-se peces de cant gregorià. Més en general, demano que els futurs sacerdots, des del temps de Seminari, es preparin per entendre i celebrar la santa Missa en llatí, a més d'utilitzar textos llatins i cantar en gregorià. Es procurarà que els fidels coneguin les oracions més comunes en llatí i que cantin en gregorià algunes parts de la litúrgia.[184]

Celebracions eucarístiques en petits grups

63. Una situació molt diferent és la que es dóna en algunes circumstàncies pastorals en les quals, precisament per a aconseguir una participació més conscient, activa i fructuosa, s'afavoreixen les celebracions en petits grups. Fins i tot reconeixent el valor formatiu que tenen aquestes iniciatives, convé precisar que han d'estar en harmonia amb el conjunt del projecte pastoral de la diòcesi. En efecte, les esmentades experiències perdrien el seu caràcter pedagògic si se les considerés com a antagonistes o paral·leles respecte a la vida de l'Església particular. Referent a això, el Sínode ha subratllat alguns criteris a què atenir-se: els grups petits han de servir per unificar la comunitat parroquial, no per fragmentar-la; això ha de ser avaluat en la praxi concreta. Aquests grups han d'afavorir la participació fructuosa de tota l'assemblea i preservar en la mesura del possible la unitat de la vida litúrgica de les diverses famílies.[185]

LA CELEBRACIÓ PARTICIPADA INTERIORMENT

Catequesi mistagògica

64. La gran tradició litúrgica de l'Església ens ensenya que, per a una participació fructuosa, cal esforçar-se a correspondre personalment al misteri que se celebra mitjançant l'oferiment a Déu de la pròpia vida, en unió amb el sacrifici de Crist per la salvació del món sencer. Per aquest motiu, el Sínode dels Bisbes ha recomanat que els fidels tinguin una actitud coherent entre les disposicions interiors i els gestos i les paraules. Si faltés aquesta actitud, les nostres celebracions, per molt animades que fossin, correrien el risc de caure en el ritualisme. Així doncs, s'ha de promoure una educació en la fe eucarística que disposi els fidels a viure personalment el que se celebra. Davant la importància essencial d'aquesta *participatio* personal i conscient,

---

182 Cf. Const. *Sacrosanctum concilium*, sobre la sagrada litúrgia, 36 i 54.

183 *Propositio* 36.

184 Cf. *Ibidem*.

185 Cf. *Propositio* 32.

quins poden ser els instruments formatius idonis? Els pares sinodals han proposat unànimement una catequesi de caràcter mistagògic que porti els fidels a endinsar-se cada vegada més en els misteris celebrats.[186] En particular, pel que fa a la relació entre l'*ars celebrandi* i l'*actuosa participatio*, s'ha d'afirmar abans que res que «la millor catequesi sobre l'Eucaristia és l'Eucaristia mateixa ben celebrada».[187] En efecte, per la seva naturalesa, la litúrgia té una eficàcia pròpia per introduir els fidels en el coneixement del misteri celebrat. Precisament per això, l'itinerari formatiu del cristià en la tradició més antiga de l'Església, fins i tot sense descurar la comprensió sistemàtica dels continguts de la fe, va tenir sempre un caràcter d'experiència, en el qual era determinant el trobament viu i persuasiu amb Crist, anunciat per testimonis autèntics. En aquest sentit, allò que introdueix en els misteris és abans que res el testimoni. L'esmentat trobament s'endinsa en la catequesi i té la seva font i el seu cimal en la celebració de l'Eucaristia. D'aquesta estructura fonamental de l'experiència cristiana neix l'exigència d'un itinerari mistagògic en el qual s'han de tenir sempre presents tres elements:

a) Abans que res, *la interpretació dels ritus a la llum dels esdeveniments salvífics*, segons la tradició viva de l'Església. Efectivament, la celebració de l'Eucaristia conté en la seva infinita riquesa contínues referències a la història de la Salvació. En Crist crucificat i ressuscitat podem celebrar veritablement el centre que recapitula tota la realitat (cf. Ef 1,10). Des del principi, la comunitat cristiana ha llegit els esdeveniments de la vida de Jesús, i en particular el misteri pasqual, en relació amb tot l'itinerari veterotestamentari.

b) A més, la catequesi mistagògica ha d'*introduir en el significat dels signes* continguts en els ritus. Aquesta comesa és particularment urgent en una època com l'actual, tan imbuïda per la tecnologia, en la qual es corre el risc de perdre la capacitat perceptiva dels signes i símbols. Més que informar, la catequesi mistagògica ha de despertar i educar la sensibilitat dels fidels davant el llenguatge dels signes i gestos que, units a la paraula, constitueixen el ritu.

c) Finalment, la catequesi mistagògica ha d'ensenyar *el significat dels ritus en relació amb la vida cristiana* en totes les seves facetes, com el treball i els compromisos, el pensament i l'afecte, l'activitat i el descans. Forma part de l'itinerari mistagògic subratllar la relació entre els misteris celebrats en el ritu i la responsabilitat missionera dels fidels. En aquest sentit, el resultat final de la mistagogia és prendre consciència que la pròpia vida és transformada progressivament pels sants misteris celebrats. L'objectiu de tota l'educació cristiana, d'altra banda, és formar el fidel com a *home nou*, amb una fe adulta, que el faci capaç de testimoniar en el propi ambient l'esperança cristiana que l'anima.

Per desenvolupar en les nostres comunitats eclesials aquesta tasca educativa, cal comptar amb formadors ben preparats. Certament, tot el poble de Déu ha de sentir-se compromès en aquesta formació. Cada comunitat cristiana està cridada a ser un àmbit pedagògic que introdueix en els misteris que se celebren en la fe. Referent a aquest tema, durant el Sínode, els Pares han subratllat la conveniència d'una major participació de les comunitats de vida consagrada, dels moviments i altres grups que, pels seus

---

[186] Cf. *Propositio* 14.

[187] *Propositio* 19.

carismes, poden aportar un impuls renovat a la formació cristiana.[188] També en el nostre temps l'Esperit Sant prodiga l'efusió dels seus dons per a sostenir la missió apostòlica de l'Església, a la qual correspon difondre la fe i educar-la fins a la maduresa.[189]

La veneració de l'Eucaristia

65. Un senyal convincent de l'eficàcia que la catequesi eucarística té en els fidels és sens dubte el creixement en ells del sentit del misteri de Déu present entre nosaltres. Això es pot comprovar a través de manifestacions específiques de veneració de l'Eucaristia, a la qual l'itinerari mistagògic ha d'introduir els fidels.[190] Penso, en general, en la importància dels gestos i de la positura, com el fet d'agenollar-se durant els moments principals de la pregària eucarística. Per adequar-se a la legítima diversitat dels signes que s'usen en el context de les diferents cultures, cal que cadascú visqui i cerqui de trobar-se en cada celebració davant la majestat infinita de Déu, que arriba a nosaltres de manera humil en els signes sacramentals.

ADORACIÓ I PIETAT EUCARÍSTIQUES

La relació intrínseca entre celebració i adoració

66. Un dels moments més intensos del Sínode va ser quan, acompanyats de molts fidels, ens vam desplaçar a la Basílica de Sant Pere per a l'adoració eucarística. Amb aquest gest de pregària, l'assemblea dels Bisbes va voler cridar l'atenció, no només amb paraules, sobre la importància de la relació intrínseca entre celebració eucarística i adoració. En aquest aspecte significatiu de la fe de l'Església es troba un dels elements decisius del camí eclesial realitzat després de la renovació litúrgica volguda pel concili Vaticà II. Mentre la reforma feia els primers passos, a vegades no es va percebre de manera prou clara la relació intrínseca entre la santa Missa i l'adoració al Santíssim Sagrament. Una objecció que es va difondre en aquell moment es basava, per exemple, en l'observació que el pa eucarístic no havia estat donat per ser contemplat, sinó per ser menjat. En realitat, a la llum de l'experiència de pregària de l'Església, l'esmentada contraposició es va mostrar mancada de fonament. Ja ho deia sant Agustí: «Nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adoraverit; […] peccemus non adorando» 'Ningú no menja d'aquesta carn sense abans adorar-la; […], pecaríem si no l'adoréssim.'[191] En efecte, en l'Eucaristia el Fill de Déu ve a trobar-nos i vol unir-se a nosaltres; l'adoració eucarística no és altra cosa que la continuació òbvia de la celebració eucarística, la qual és en ella mateixa l'acte més gran d'adoració de l'Església.[192] Rebre l'Eucaristia significa adorar el que rebem. Precisament així, i només així, ens fem una sola cosa amb ell i, en certa manera, pregustem anticipadament la bellesa de la litúrgia celestial. L'adoració fora de la santa Missa prolonga i intensifica el que s'ha esdevingut en la mateixa celebració litúrgica. En efecte, «només en l'adoració pot madurar una acollida profunda i veritable. I precisament en aquest acte personal de trobament amb el Senyor madura després també la missió social continguda en

---

188 Cf. *Propositio* 14.

189 Cf. Homilia de les primeres vespres en la vetlla de Pentecosta (3 de juny de 2006): AAS 98 (2006), 509.

190 Cf. *Propositio* 34.

191 *Enarrationes in Psalmos* 98,9 CCL XXXIX 1385; cf. Discurs a la Cúria romana (22 de desembre de 2005): AAS 98 (2006), 44-45.

192 Cf. *Propositio* 6.

l'Eucaristia, que vol trencar les barreres no només entre el Senyor i nosaltres, sinó també, i sobretot, les que ens separen els uns dels altres».[193]

La pràctica de l'adoració eucarística

67. Per tant, unit a l'assemblea sinodal, recomano ardentment als pastors de l'Església i al poble de Déu la pràctica de l'adoració eucarística, tant personal com comunitaria.[194] Referent a aquest tema, serà de gran ajuda una catequesi adequada en què s'expliqui als fidels la importància d'aquest acte de culte que permet viure més profundament i amb més fruit la celebració litúrgica. A més, quan sigui possible, sobretot en els llocs amb més població, serà convenient indicar les esglésies o oratoris que es poden dedicar a l'adoració perpètua. Recomano també que en la formació catequètica, sobretot en el cicle de preparació per a la primera Comunió, s'iniciï els infants en el significat i la bellesa de ser al costat de Jesús, i es fomenti l'admiració per la seva presència en l'Eucaristia.

Voldria expressar aquí admiració i suport als instituts de vida consagrada els membres dels quals dediquen una part important del seu temps a l'adoració eucarística. D'aquesta manera ens ofereixen l'exemple de persones que es deixen transformar per la presència real del Senyor. Vull encoratjar també les associacions de fidels i les confraries que tenen aquesta pràctica com un compromís especial, esdevenint així ferment de contemplació per a tota l'Església i crida a la centralitat de Crist per a la vida dels individus i de les comunitats.

Formes de devoció eucarística

68. La relació personal que cada fidel estableix amb Jesús, present en l'Eucaristia, el posa sempre en contacte amb tota la comunió eclesial, fent que prengui consciència de la seva pertinença al Cos de Crist. Per això, a més de convidar els fidels a trobar personalment temps per estar en oració davant el Sagrament de l'altar, demano a les parròquies i a altres grups eclesials que promoguin moments d'adoració comunitària. Òbviament, conserven tot el seu valor les formes de devoció eucarística ja existents. Penso, per exemple, en les processons eucarístiques, sobretot la tradicional processó en la solemnitat del *Corpus Christi,* en la pràctica pietosa de les Quaranta Hores, en els congressos eucarístics locals, nacionals i internacionals, i en altres iniciatives anàlogues. Aquestes formes de devoció, degudament actualitzades i adaptades a les diverses circumstàncies, mereixen ser conreades també avui.[195]

El lloc del sagrari en l'església

69. Sobre la importància de la reserva eucarística i de l'adoració i veneració del sagrament del sacrifici de Crist, el Sínode dels Bisbes ha reflexionat sobre l'adequada col·locació del sagrari en les nostres esglésies.[196] La seva correcta ubicació, de fet,

---

193 Discurs a la Cúria romana (22 de desembre de 2005): AAS 98 (2006), 45.

194 Cf. *Propositio* 6; Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, *Directori sobre la pietat popular i litúrgia* (17 de desembre de 2001), n. 164-165, Ciutat del Vaticà 2002; Sagrada Congregació dels Ritus, Instr. *Eucharisticum mysterium* (25 de maig de 1967): AAS 57 (1967), 539-573.

195 Cf. *Relatio post disceptationem*, 11: *L'Osservatore Romano,* 14 d'octubre de 2005, p. 5.

196 Cf. *Propositio* 28.

ajuda a reconèixer la presència real de Crist en el Santíssim Sagrament. És necessari, per tant, que el lloc on es reserven les espècies eucarístiques sigui identificat fàcilment per qui entri a l'església, gràcies també a la llàntia encesa. Per això, s'ha de tenir en compte l'estructura arquitectònica de l'edifici sacre: a les esglésies on no hi ha capella del Santíssim Sagrament i el sagrari és a l'altar major, convé continuar usant l'esmentada estructura per a la reserva i adoració de l'Eucaristia, evitant de posar-hi al davant la seu del celebrant. A les esglésies noves convé preveure que la capella del Santíssim sigui a prop del presbiteri; i si això no fos possible, és preferible posar el sagrari al presbiteri, prou alt, al centre de l'absis o bé en un altre punt on resulti ben visible. Aquests detalls ajuden a donar dignitat al sagrari, del qual sempre s'ha de tenir cura, fins i tot del seu aspecte artístic. Òbviament, s'ha tenir en compte el que diu referent a això *l'Ordenament general del Missal Romà*.[197] En tot cas, el judici definitiu en aquesta matèria correspon al bisbe diocesà.

TERCERA PART.
EUCARISTIA, MISTERI QUE S'HA DE VIURE

«A mi m'ha enviat el Pare que viu, i jo visc gràcies al Pare; igualment els qui em mengen a mi viuran gràcies a mi» (Jn 6,57)

FORMA EUCARÍSTICA DE LA VIDA CRISTIANA

El culte espiritual - 'logiké latreía' (Rm 12,1)

70. El Senyor Jesús, que per nosaltres s'ha fet aliment de veritat i amor, parlant del do de la seva vida ens assegura que «qui menja aquest pa, viurà per sempre» (Jn 6,51). Però aquesta «vida eterna» s'inicia en nosaltres ja en aquest temps pel canvi que el do eucarístic realitza en nosaltres: «Els qui em mengen a mi viuran gràcies a mi» (Jn 6,57). Aquestes paraules de Jesús ens permeten comprendre que el misteri «cregut» i «celebrat» conté per ell mateix un dinamisme que fa d'ell principi de vida nova en nosaltres i forma d'existència cristiana. De fet, combregant amb el cos i la sang de Jesucrist participem de la vida divina d'una manera cada vegada més adulta i conscient. Anàlogament al que sant Agustí diu en les *Confessions* sobre el *Logos* etern, aliment de l'ànima, posant en relleu el seu caràcter paradoxal, el sant doctor imagina que li diu: «Sóc el nodriment dels adults: creix, i em menjaràs. I jo no em transformaré en tu com a aliment de la teva carn; sinó que tu et transformaràs en mi.»[198] En efecte, no és l'aliment eucarístic el que es transforma en nosaltres, sinó que som nosaltres els qui, gràcies a ell, acabem per ser canviats misteriosament. Crist ens alimenta unint-nos a ell; «ens atreu cap a ell».[199]

La celebració eucarística apareix aquí amb tota la seva força com a font i cimal de l'existència eclesial, ja que expressa, alhora, tant l'inici com el compliment del culte nou i definitiu, la *logiké latreía*.[200] Referent a això, les paraules de sant Pau als Romans són la formulació més sintètica de com l'Eucaristia transforma tota la nostra vida en

---

[197] Cf. n. 314.

[198] VII, 10, 16: PL 32, 742.

[199] Homilia a l'esplanada de Marienfeld (21 d'agost de 2005): AAS 97 (2005), 892; cf. Homilia de les primeres vespres en la vetlla de Pentecosta (3 de juny de 2006): AAS 98 (2006), 505.

[200] Cf. *Relatio post disceptationem*, 6,47: *L'Osservatore Romano,* 14 d'octubre de 2005, p. 5. 6; *Propositio* 43.

culte espiritual agradable a Déu: «Per la misericòrdia que Déu ens té, us exhorto a oferir-vos vosaltres mateixos com una víctima viva, santa i agradable a Déu: aquest ha de ser el vostre culte veritable» (Rm 12,1). En aquesta exhortació es veu la imatge del nou culte com a ofrena total de la pròpia persona en comunió amb tota l'Església. La insistència de l'Apòstol sobre l'ofrena dels nostres cossos subratlla la concreció humana d'un culte que no és desencarnat. A propòsit d'això, el sant d'Hipona ens continua recordant que «aquest és el sacrifici dels cristians, és a dir, arribar a ser molts i un sol cos en Crist. L'Església celebra aquest misteri amb el Sagrament de l'altar, que els fidels coneixen bé, i on se'ls mostra clarament, s'hi ofereixi el que s'hi ofereixi, que és ella mateixa que s'ofereix».[201] En efecte, la doctrina catòlica afirma que l'Eucaristia, com a sacrifici de Crist, és també sacrifici de l'Església i, per tant, dels fidels.[202] La insistència sobre el sacrifici —'fer sagrat'— expressa aquí tota la densitat existencial que es troba implicada en la transformació de la nostra realitat humana guanyada per Crist (cf. Fl 3,12).

Eficàcia integradora del culte eucarístic

71. El nou culte cristià inclou tots els aspectes de la vida, transfigurant-la: «Tant si mengeu com si beveu, com si feu una altra cosa, feu-ho tot a glòria de Déu» (1Co 10,31). El cristià està cridat a expressar en cada acte de la seva vida el veritable culte a Déu. D'aquí pren forma la naturalesa intrínsecament eucarística de la vida cristiana. L'Eucaristia, en implicar la realitat humana concreta del creient, fa possible, dia a dia, la transfiguració progressiva de l'home, cridat per la gràcia a ser imatge del Fill de Déu (cf. Rm 8,29s.). Tot allò que hi ha d'autènticament humà —pensaments i afectes, paraules i obres— troba en el sagrament de l'Eucaristia la forma adequada per a ser viscut en plenitud. Apareix aquí tot el valor antropològic de la novetat radical portada per Crist amb l'Eucaristia: el culte a Déu en la vida humana no pot quedar relegat a un moment particular i privat, sinó que, per la seva naturalesa, tendeix a impregnar qualsevol aspecte de la realitat de l'individu. El culte agradable a Déu es converteix així en una nova manera de viure totes les circumstàncies de l'existència, en la qual cada detall queda exaltat en ser viscut dins la relació amb Crist i com a ofrena a Déu. La glòria de Déu és l'home vivent (cf. 1Co 10,31). I la vida de l'home és la visió de Déu.[203]

'Iuxta dominicam viventes' - Viure segons el diumenge

72. Aquesta novetat radical que l'Eucaristia introdueix en la vida de l'home ha estat present en la consciència cristiana des del principi. Els fidels han percebut de seguida la influència profunda que la celebració eucarística exercia sobre el seu estil de vida. Sant Ignasi d'Antioquia expressava aquesta veritat qualificant els cristians com «els qui han arribat a la nova esperança», i els presentava com els qui viuen «segons el diumenge» (*iuxta dominicam viventes*).[204] Aquesta fórmula del gran màrtir d'Antioquia il·lumina clarament la relació entre la realitat eucarística i la vida cristiana en la seva quotidianitat. El costum característic dels cristians de reunir-se el primer dia després del

---

[201] *De civitate Dei,* X, 6: PL 41, 284.

[202] Cf. *Catecisme de l'Església catòlica*, 1368.

[203] Cf. St. Ireneu, *Contra les heretgies* IV, 20, 7: PG 7, 1037.

[204] *Als magnesis,* 9,1-2: *PG* 5, 670.

dissabte per celebrar la resurrecció de Crist —segons el relat de sant Justí màrtir—[205] és el fet que defineix també la forma de l'existència renovada pel trobament amb Crist. La fórmula de sant Ignasi —«viure segons el diumenge»— subratlla també el valor paradigmàtic que aquest dia sant té en referència a qualsevol altre dia de la setmana. En efecte, la seva diferència no rau simplement a deixar les activitats habituals, com una espècie de parèntesi dins el ritme normal dels dies. Els cristians sempre han viscut aquest dia com el primer de la setmana, perquè en ell es fa memòria de la novetat radical portada per Crist. Així, doncs, el diumenge és el dia en què el cristià troba aquesta forma eucarística de la seva existència, a la qual està cridat a viure constantment. «Viure segons el diumenge» vol dir viure conscients de l'alliberament portat per Crist i desenvolupar la pròpia vida com a ofrena de nosaltres mateixos a Déu, perquè la seva victòria es manifesti plenament a tots els homes a través d'una conducta renovada íntimament.

Viure el precepte dominical

73. Els pares sinodals, conscients d'aquest nou principi de vida que l'Eucaristia posa en el cristià, han reafirmat la importància del precepte dominical per a tots els fidels, com a font de llibertat autèntica, per poder viure cada dia segons el que han celebrat en el «dia del Senyor». De fet, la vida de fe perilla quan ja no es té el desig de participar en la celebració eucarística, en la qual es fa memòria de la victòria pasqual. Participar en l'assemblea litúrgica dominical, juntament amb tots els germans i germanes amb els quals es forma un sol cos en Jesucrist, és un requeriment de la consciència cristiana i al mateix temps la forma. Perdre el sentit del diumenge, com a dia del Senyor per a santificar, és símptoma d'una pèrdua del sentit autèntic de la llibertat cristiana, la llibertat dels fills de Déu.[206] Referent a això, són boniques les observacions del meu venerat predecessor Joan Pau II a la carta apostòlica *Dies Domini*[207] a propòsit de les diverses dimensions del diumenge per als cristians: és *dies Domini*, amb referència a l'obra de la creació; *dies Christi*, com a dia de la nova creació i del do de l'Esperit Sant que ens dóna el Senyor ressuscitat; *dies Ecclesiæ*, com a dia en què la comunitat cristiana es congrega per a la celebració; *dies hominis*, com a dia d'alegria, descans i caritat fraterna.

Per tant, aquest dia es manifesta com a festa primordial en la qual cada fidel, en l'ambient on viu, pot ser anunciador i custodi del sentit del temps. En efecte, d'aquest dia brolla el sentit cristià de l'existència i una nova manera de viure el temps, les relacions, el treball, la vida i la mort. Per tant, és bo que en el dia del Senyor els grups eclesials organitzin entorn de la celebració eucarística dominical manifestacions pròpies de la comunitat cristiana: trobades d'amistat, iniciatives per formar la fe d'infants, joves i adults, pelegrinatges, obres de caritat i moments diversos de pregària. Davant aquests valors tan importants —encara que el dissabte a la tarda, des de les primeres vespres, ja pertanyi al diumenge i estigui permès de complir el precepte dominical— cal recordar que el diumenge mereix ser santificat en ell mateix, perquè no acabi essent un dia «buit de Déu».[208]

---

[205] Cf. *I Apologia* 67, 1-6; 66: PG 6, 430 s. 427. 430.

[206] Cf. *Propositio* 30.

[207] Cf. AAS 90 (1998), 713-766.

[208] *Propositio* 30.

El sentit del descans i del treball

74. És particularment urgent en el nostre temps recordar que el dia del Senyor és també el dia de descans de la feina. Esperem amb gran interès que la societat civil també ho reconegui així, a fi que sigui possible alliberar-se de les activitats laborals sense sofrir per això cap perjudici. En efecte, els cristians, en certa relació amb el sentit del dissabte en la tradició jueva, han considerat el dia del Senyor també com el dia del descans del treball quotidià. Això té un significat propi perquè constitueix una *relativització del treball*, el qual ha d'estar orientat a l'home: el treball és per a l'home i no l'home per al treball. És fàcil intuir que així es protegeix l'home, al qual s'emancipa d'una possible forma d'esclavitud. Com he afirmat en alguna altra ocasió, «el treball revesteix una importància primària per a la realització de l'home i el desenvolupament de la societat, i per això cal que s'organitzi i desenvolupi sempre amb ple respecte vers la dignitat humana i al servei del bé comú. Alhora, és indispensable que l'home no es deixi dominar pel treball, que no l'idolatri ni pretengui trobar en ell el sentit últim i definitiu de la vida».[209] En el dia consagrat a Déu és on l'home comprèn el sentit de la seva vida i també de l'activitat laboral.[210]

Assemblees dominicals en absència de prevere

75. En aprofundir en el sentit de la celebració dominical per a la vida del cristià, es planteja espontàniament el problema de les comunitats cristianes en què el prevere no s'hi pot fer present i on, per tant, no és possible celebrar la santa Missa el dia del Senyor. Referent a això, s'ha de reconèixer que ens trobem davant situacions força diferents entre elles. El Sínode, abans que res, ha recomanat als fidels que vagin a alguna de les esglésies de la diòcesi on hi hagi garantida la presència del prevere, encara que això els demani un cert sacrifici.[211] En canvi, allà on les grans distàncies fan pràcticament impossible la participació en l'Eucaristia dominical, és important que les comunitats cristianes es reuneixin igualment per lloar el Senyor i fer memòria del dia dedicat a ell. Tanmateix, això s'ha de realitzar en el context d'una adequada instrucció sobre la diferència entre la santa Missa i les assemblees dominicals en absència de prevere. L'atenció pastoral de l'Església s'expressa en aquest cas vigilant que la litúrgia de la Paraula, organitzada sota la direcció d'un diaca o d'un responsable de la comunitat, al qual l'autoritat competent hagi confiat degudament aquest ministeri, es compleixi segons un ritual específic elaborat per les conferències episcopals i aprovat per elles amb aquesta finalitat.[212] Recordo que correspon als Ordinaris concedir la facultat de distribuir la comunió en les esmentades litúrgies, valorant acuradament la conveniència de l'opció. A més, s'ha d'evitar que les esmentades assemblees provoquin confusió sobre el paper central del prevere i la dimensió sacramental en la vida de l'Església. La importància del paper dels laics al servei de les comunitats cristianes, als quals s'ha d'agrair la generositat, mai no ha d'ocultar el ministeri insubstituïble dels

---

209 Homilia (19 de març de 2006): AAS 98 (2006), 324.

210 Sobre això, el *Compendi de la doctrina social de l'Església*, 258, diu: «El descans obre a l'home, lligat a la necessitat del treball, la perspectiva d'una llibertat més plena, la del Dissabte etern (cf. He 4,9-10). El descans permet els homes de recordar i reviure les obres de Déu, des de la Creació fins a la Redempció, de reconèixer-se com a obra seva (cf. Ef 2,10), i de donar-li gràcies per la seva vida i subsistència, a ell que n'és l'autor.»

211 Cf. *Propositio* 10.

212 Cf. *Ibidem*.

preveres per a la vida de l'Església.[213] Així doncs, s'ha de vigilar atentament que les assemblees sense sacerdot no portin a punts de vista eclesiològics en contrast amb la veritat de l'evangeli i la tradició de l'Església. Encara més, haurien de ser ocasions privilegiades per demanar a Déu que enviï preveres sants. Pel que fa a això, és commovedor el que escrivia el papa Joan Pau II a la *Carta als preveres* el Dijous Sant de 1979, en la qual recordava aquells llocs en els quals la gent, privada del sacerdot per part del règim dictatorial, es reunia en una església o santuari, posava sobre l'altar l'estola que encara conservava i recitava les oracions de la litúrgia eucarística, fent silenci «en el moment que correspon a la transsubstanciació», donant així testimoniatge de com «n'era, d'ardent, el desig d'escoltar les paraules que només els llavis d'un prevere poden pronunciar eficaçment».[214] Precisament en aquesta perspectiva, tenint en compte el bé incomparable que es deriva de la celebració del Sacrifici eucarístic, demano a tots els preveres una disponibilitat activa i concreta per a visitar tan sovint com sigui possible les comunitats confiades a la seva atenció pastoral, perquè no romanguin massa temps sense el Sagrament de la caritat.

Una forma eucarística de la vida cristiana, la pertinença eclesial

76. La importància del diumenge com a *dies Ecclesiæ* ens porta a la relació intrínseca entre la victòria de Jesús sobre el mal i sobre la mort i la nostra pertinença al seu Cos eclesial. En efecte, el Dia del Senyor tot cristià descobreix també la dimensió comunitària de la seva existència redimida. Participar en l'acció litúrgica, combregar amb el cos i la sang de Crist, vol dir, al mateix temps, fer cada vegada més íntima i profunda la nostra pertinença a ell, que ha mort per nosaltres (cf. 1Co 6,19s.; 7,23). Veritablement, qui s'alimenta de Crist viu per ell. El sentit profund de la *communio sanctorum* s'entén en relació amb el misteri eucarístic. La comunió té sempre i de manera inseparable una connotació vertical i una d'horitzontal: comunió amb Déu i comunió amb els germans i germanes. Les dues dimensions es troben misteriosament en el do eucarístic. «On es destrueix la comunió amb Déu, que és comunió amb el Pare, amb el Fill i amb l'Esperit Sant, es destrueix també l'arrel i la font de la comunió amb nosaltres. I on no es viu la comunió entre nosaltres, tampoc no és viva i veritable la comunió amb el Déu trinitari».[215] Així doncs, cridats a ser membres de Crist i, per tant, membres els uns dels altres (cf. 1Co 12,27), formem una realitat fundada ontològicament en el baptisme i alimentada per l'Eucaristia, una realitat que demana trobar una resposta sensible en la vida de les nostres comunitats.

La forma eucarística de la vida cristiana és sens dubte una forma eclesial i comunitària. La manera concreta com cada fidel pot experimentar la seva pertinença al cos de Crist es realitza a través de la diòcesi i les parròquies, com a estructures fonamentals de l'Església en un territori particular. Associacions, moviments eclesials i noves comunitats —amb la vitalitat dels seus carismes concedits per l'Esperit Sant per al nostre temps—, així com també els instituts de vida consagrada, han d'oferir la seva contribució específica per afavorir en els fidels la percepció de pertànyer al Senyor (cf. Rm 14,8). El fenomen de la secularització, que comporta aspectes marcadament individualistes, ocasiona els seus efectes perniciosos sobretot en les persones que

---

213 Cf. Discurs als bisbes de la Conferència Episcopal del Canadà-Quebec en visita *ad limina Apostolorum* (11 de maig de 2006): *L'Osservatore Romano*, 12 de maig de 2006, p. 5.

214 N. 10: AAS 71(1979), 414-415.

215 Audiència general del 29 de març de 2006: *L'Osservatore Romano,* 30 de març de 2006, p. 4.

s'aïllen i quan hi ha un sentit escàs de pertinença. El cristianisme, des dels seus inicis, suposa sempre una companyia, una xarxa de relacions vivificades contínuament per l'escolta de la Paraula, la celebració eucarística i animades per l'Esperit Sant.

Espiritualitat i cultura eucarístiques

77. És significatiu que els pares sinodals hagin afirmat que «els fidels cristians necessiten una comprensió més profunda de les relacions entre l'Eucaristia i la vida quotidiana. L'espiritualitat eucarística no és només participació en la Missa i devoció al Santíssim Sagrament. Inclou tota la vida».[216] Aquesta consideració té avui un particular significat per a tots nosaltres. S'ha de reconèixer que un dels efectes més greus de la secularització abans esmentada consisteix a haver relegat la fe cristiana als marges de l'existència, com si fos inútil pel que fa al desenvolupament concret de la vida dels homes. El fracàs d'aquesta manera de viure «com si Déu no existís» està ara a la vista de tots. Avui es necessita redescobrir que Jesucrist no és una simple convicció privada o una doctrina abstracta, sinó una persona real, l'entrada de la qual en la història és capaç de renovar la vida de tots. Per això l'Eucaristia, com a font i cimal de la vida i la missió de l'Església, s'ha de traduir en espiritualitat, en vida «d'acord amb l'esperit» (cf. Rm 8,4s.; Ga 5,16.25). Resulta significatiu que sant Pau, en el passatge de la Carta als Romans, on convida a viure el nou culte espiritual, esmenti al mateix temps la necessitat de canviar la manera de viure i pensar: «No us emmotlleu al món present; deixeu-vos transformar i renoveu el vostre interior, perquè pugueu reconèixer quina és la voluntat de Déu, allò que és bo, agradable a ell i perfecte» (12,2). D'aquesta manera, l'Apòstol de la gent subratlla la relació entre el veritable culte espiritual i la necessitat d'entendre d'una manera nova la vida i viure-la. La renovació de la mentalitat és part integrant de la forma eucarística de la vida cristiana; «així ja no serem més com infants, moguts d'ací d'allà i portats a la deriva pel vent de qualsevol doctrina» (Ef 4,14).

Eucaristia i evangelització de les cultures

78. De tot l'exposat es desprèn que el misteri eucarístic ens fa entrar *en diàleg* amb les diferents cultures, encara que en cert sentit també les *desafia*.[217] S'ha de reconèixer el caràcter intercultural d'aquest nou culte, d'aquesta *logiké latreía*. La presència de Jesucrist i l'efusió de l'Esperit Sant són esdeveniments que poden confrontar-se sempre amb cada realitat cultural, per fermentar-la evangèlicament. Per tant, això comporta el compromís de promoure amb convicció l'evangelització de les cultures, amb la consciència que el mateix Crist és la veritat de tot home i de tota la història humana. L'Eucaristia es converteix en criteri de valorització de tot el que el cristià troba en les diferents expressions culturals. En aquest important procés podem escoltar les molt significatives paraules de sant Pau, el qual, en la Primera Carta als Tessalonicencs, exhorta: «Examineu-ho tot, i quedeu-vos amb el que és bo» (5,21).

Eucaristia i fidels laics

79. En Crist, cap de l'Església, que és el seu cos, tots els cristians formen el «llinatge escollit, casa reial, comunitat sacerdotal, nació santa, poble que Déu s'ha reservat,

---

[216] *Propositio* 39.

[217] Cf. *Relatio post disceptationem*, 30: *L'Osservatore Romano,* 14 d'octubre de 2005, p. 6.

perquè proclameu la lloança d'aquell qui us ha cridat de les tenebres a la seva llum admirable» (1Pe 2,9). L'Eucaristia, com a misteri que s'ha de viure, s'ofereix a cada persona en la condició en què es troba, fent que visqui quotidianamente la novetat cristiana en la seva situació existencial. Ja que el Sacrifici eucarístic alimenta i fa créixer en nosaltres el que ja se'ns ha donat en el baptisme, pel qual tots estem cridats a la santedat,[218] això hauria d'aflorar i manifestar-se també en les situacions o estats de vida en què es troba cada cristià. Vivint la vida com a vocació, es converteix dia rere dia en culte agradable a Déu. A partir de la reunió litúrgica, el sagrament de l'Eucaristia ens compromet en la realitat quotidiana perquè tot es faci a glòria de Déu.

Ja que el món és «el camp» (Mt 13,38) en el qual Déu posa els seus fills com a bona llavor, els laics cristians, en virtut del baptisme i de la confirmació, i enfortits per l'Eucaristia, estan cridats a viure la novetat radical portada per Crist precisament en les condicions comunes de la vida.[219] Han de conrear el desig que l'Eucaristia incideixi cada vegada més profundament en la seva vida quotidiana, convertint-los en testimonis visibles en el seu ambient de feina i en tota la societat.[220] Animo de manera particular les famílies perquè aquest Sagrament sigui font de força i inspiració. L'amor entre l'home i la dona, l'acollida de la vida i la tasca educativa es revelen com a àmbits privilegiats en què l'Eucaristia pot mostrar la seva capacitat de transformar l'existència i omplir-la de sentit.[221] Els pastors no han de deixar mai de donar suport, educar i animar els fidels laics a viure plenament la seva vocació a la santedat dins del món, el qual Déu ha estimat tant que li ha lliurat el seu Fill perquè el salvi (cf. Jn 3,16).

Eucaristia i espiritualitat sacerdotal

80. La forma eucarística de l'existència cristiana es manifesta de manera particular en l'estat de vida sacerdotal. L'espiritualitat sacerdotal és intrínsecament eucarística. La llavor d'aquesta espiritualitat es pot trobar en les paraules que el bisbe pronuncia en la litúrgia de l'ordenació: «Rep l'ofrena del poble sant per presentar-la a Déu. Pensa sempre el que faràs, reprodueix en tu el que commemoraràs i conforma la teva vida al misteri de la creu del Senyor.»[222] El sacerdot, per donar a la seva vida una forma eucarística cada vegada més plena, ja en el període de formació, i després en els anys successius, ha de dedicar temps a la vida espiritual.[223] Està cridat a ser sempre un autèntic cercador de Déu, i a la vegada a romandre proper a les preocupacions dels homes. Una vida espiritual intensa li permetrà entrar més profundament en comunió amb el Senyor i l'ajudarà a deixar-se guanyar per l'amor de Déu, donant-ne testimoniatge en totes les circumstàncies, encara que siguin difícils i fosques. Per això, juntament amb els pares del Sínode, recomano als preveres «la celebració diària de la santa Missa, encara que no hi hagi participació de fidels».[224] Aquesta recomanació està en consonància abans que res amb el valor objectivament infinit de cada celebració eucarística; i, a més, està motivat per la seva singular eficàcia espiritual, perquè si la

---

218 Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Lumen gentium*, sobre l'Església, 39-42.

219 Cf. Joan Pau II, Exhort. ap. postsinodal *Christifideles laici* (30 de desembre de 1988), 14.16: AAS 81 (1989), 409-413; 416-418.

220 Cf. *Propositio* 39.

221 Cf. *Ibidem.*

222 *Pontifical Romà*. *Ritual de l'ordenació de bisbes, preveres i diaques*, Ritual de l'ordenació dels preveres, n. 163.

223 Cf. Joan Pau II, Exhort. ap. postsinodal *Pastores dabo vobis* (25 de març de 1992),19-33; 70-81: AAS 84 (1992), 686-712; 778-800.

224 *Propositio* 38.

santa Missa es viu amb atenció i amb fe, és formativa en el sentit més profund de la paraula, perquè promou la conformació amb Crist i consolida el prevere en la seva vocació.

Eucaristia i vida consagrada

81. En el context de la relació entre l'Eucaristia i les diverses vocacions eclesials, resplendeix de manera particular «el testimoni profètic de les consagrades i els consagrats, que troben en la celebració eucarística i en l'adoració la força per al seguiment radical del Crist obedient, pobre i cast».[225] Els consagrats i les consagrades, fins i tot exercint molts serveis en el camp de la formació humana, en l'atenció als pobres, en l'ensenyament o en l'assistència als malalts, saben que l'objectiu principal de la seva vida és «la contemplació de les coses divines i l'assídua unió amb Déu».[226] La contribució essencial que l'Església espera de la vida consagrada està més relacionada amb el ser que no pas amb el fer. En aquest context, voldria subratllar la importància del testimoni virginal precisament en relació amb el misteri de l'Eucaristia. En efecte, a més de la relació amb el celibat sacerdotal, el misteri eucarístic manifesta una relació intrínseca amb la virginitat consagrada, ja que és expressió de la consagració exclusiva de l'Església a Crist, que ella amb fidelitat radical i fecunda acull com el seu Espòs.[227] La virginitat consagrada troba en l'Eucaristia inspiració i aliment per al seu lliurament total a Crist. A més, en l'Eucaristia obté consol i impuls per ser, també en el nostre temps, signe de l'amor gratuït i fecund de Déu envers la humanitat. A través del seu testimoni específic, la vida consagrada es converteix objectivament en referència i anticipació d'aquelles «noces de l'Anyell» (Ap 19,7.9), fita de tota la història de la salvació. En aquest sentit, és una crida eficaç a l'horitzó escatològic que tot home necessita per poder orientar les seves opcions i decisions de vida.

Eucaristia i transformació moral

82. Descobrir la bellesa de la forma eucarística de la vida cristiana ens porta a reflexionar també sobre la força moral que l'esmentada forma produeix per defensar l'autèntica llibertat dels fills de Déu. Amb això vull recordar una temàtica sorgida en el Sínode sobre la relació entre la *forma eucarística de la vida i la transformació moral*. El papa Joan Pau II afirmava que la vida moral «posseeix el valor d'un "culte veritable'' (Rm 12,1; cf. Fl 3,3) que neix i s'alimenta d'aquella inesgotable font de santedat i glorificació de Déu que són els sagraments, especialment l'Eucaristia; en efecte, participant en el sacrifici de la Creu, el cristià combrega amb l'amor de donació de Crist i es capacita i compromet a viure aquesta mateixa caritat en totes les seves actituds i comportaments de vida».[228] En definitiva, «en el "culte" mateix, en la comunió eucarística, hi ha inclòs alhora el ser estimats i l'estimar els altres. Una Eucaristia que no comporti un exercici pràctic de l'amor és fragmentària en si mateixa».[229]

---

[225] *Propositio* 39. Cf. Joan Pau II, Exhort. ap. postsinodal *Vita consecrata* (25 de març de 1996), 95: AAS 88 (1996), 470-471.

[226] *Codi de Dret Canònic*, c. 663 §1.

[227] Cf. Joan Pau II, Exhort. ap. postsinodal *Vita consecrata* (25 de març de 1996), 34: AAS 88 (1996), 407-408.

[228] Carta enc. *Veritatis splendor* (6 d'agost de 1993), 107: AAS 85 (1993), 1216-1217.

[229] Carta enc. *Deus caritas est* (25 de desembre de 2005), 14: AAS 98 (2006), 229.

Aquesta referència al valor moral del culte espiritual no s'ha d'interpretar en clau moralista. És abans que res el descobriment joiós del dinamisme de l'amor en el cor que acull el do del Senyor, s'abandona a ell i troba la llibertat veritable. La transformació moral que comporta el nou culte instituït per Crist és una tensió i un desig cordial de correspondre a l'amor del Senyor amb tot l'ésser, malgrat la consciència de la pròpia fragilitat. Tot això està ben reflectit en el relat evangèlic de Zaqueu (cf. Lc 19,1-10). Després d'haver allotjat Jesús a casa seva, el publicà es va veure completament transformat: va decidir donar la meitat dels seus béns als pobres i en va tornar quatre vegades més a qui havia robat. L'impuls moral, que neix d'acollir Jesús en la nostra vida, brolla de la gratitud per haver experimentat la immerescuda proximitat del Senyor.

Coherència eucarística

83. És important parar atenció en el que els pares sinodals han anomenat *coherència eucarística*, a la qual està cridada objectivament la nostra vida. En efecte, el culte agradable a Déu mai no és un acte merament privat, sense conseqüències en les nostres relacions socials: al contrari, exigeix el testimoni públic de la nostra fe. Òbviament, això val per a tots els batejats, però té una importància particular per als qui, per la posició social o política que ocupen, han de prendre decisions sobre valors fonamentals, com el respecte i la defensa de la vida humana, des de la seva concepció fins a la fi natural, la família fundada en el matrimoni entre home i dona, la llibertat d'educació dels fills i la promoció del bé comú en totes les seves formes.[230] Aquests valors no són negociables. Així, doncs, els polítics i els legisladors catòlics, conscients de la seva greu responsabilitat social, han de sentir-se particularment interpel·lats per la seva consciència, rectament formada, per presentar i donar suport a lleis inspirades en els valors fonamentats de la naturalesa humana.[231] Això té, a més, una relació objectiva amb l'Eucaristia (cf. 1Co 11,27-29). Els bisbes han de reclamar constantment l'atenció sobre aquests valors. Això és part de la seva responsabilitat envers el ramat que els ha estat confiat.[232]

EUCARISTIA, MISTERI QUE S'HA D'ANUNCIAR

Eucaristia i missió

84. En l'homilia de la celebració eucarística amb què vaig iniciar solemnement el meu ministeri a la càtedra de Pere, deia: «No hi ha res més bonic que haver estat atrapats, que haver quedat plens d'estupor per l'evangeli, davant el Crist. Res més bell que conèixer-lo i comunicar als altres l'amistat amb ell.»[233] Aquesta afirmació adquireix una major intensitat si pensem en el misteri eucarístic. En efecte, no podem guardar per a nosaltres l'amor que celebrem en el Sagrament, el qual exigeix, per la seva naturalesa, ser comunicat a tothom. El que el món necessita és l'amor de Déu, trobar Crist i creure en ell. Per això l'Eucaristia no és només font i cimal de la vida de l'Església; ho és

---

230 Cf. Joan Pau II, Carta enc. *Evangelium vitæ* (25 de març de 1995): AAS 87 (1995), 401-522; Benet XVI, Discurs en un congrés organitzat per l'Acadèmia Pontifícia per a la Vida (27 de febrer de 2006): AAS 98 (2006), 264-265.

231 Cf. Congregació per a la Doctrina de la Fe, «Nota doctrinal sobre algunes qüestions referents al comportament dels catòlics en la vida política» (24 de novembre de 2002): AAS 95 (2004), 359-370.

232 Cf. *Propositio* 46.

233 AAS (2005), 711.

també de la seva missió: «Una Església autènticament eucarística és una Església missionera.»[234] També nosaltres podem dir als nostres germans amb convicció: «Us anunciem allò que hem vist i sentit, perquè també vosaltres tingueu comunió amb nosaltres» (1Jn 1,3). Veritablement, no hi ha res més bonic que trobar Crist i comunicar-lo als altres. A més, la institució mateixa de l'Eucaristia anticipa el que és el cor de la missió de Jesús: ell és l'enviat del Pare per a la redempció del món (cf. Jn 3,16-17; Rm 8,32). En l'últim sopar Jesús confia als seus deixebles el Sagrament que actualitza el sacrifici que ell ha fet d'ell mateix en obediència al Pare per a la salvació de tots nosaltres. No podem apropar-nos a la taula eucarística sense deixar-nos portar per aquest moviment de la missió que, partint del cor mateix de Déu, tendeix a arribar a tots els homes. Així doncs, l'impuls missioner és part constitutiva de la forma eucarística de la vida cristiana.

Eucaristia i testimoniatge

85. La missió primera i fonamental que rebem dels sants misteris que celebrem és donar testimoniatge amb la nostra vida. L'estupor davant el do que Déu ens ha fet en Crist imprimeix en la nostra vida un dinamisme nou, comprometent-nos a ser testimonis del seu amor. Ens convertim en testimonis quan, per les nostres accions, paraules i manera de ser, apareix l'altre i es comunica. Es pot dir que el testimoniatge és el mitjà amb què la veritat de l'amor de Déu arriba a l'home en la història, convidant-lo a acollir lliurement aquesta novetat radical. En el testimoniatge Déu, per dir-ho així, s'exposa al risc de la llibertat de l'home. Jesús mateix és el testimoni fidel i veraç (cf. Ap 1,5; 3,14); ha vingut per donar testimoniatge de la veritat (cf. Jn 18,37). Amb aquestes reflexions vull recordar un concepte molt apreciat pels primers cristians, però que també ens afecta a nosaltres, cristians d'avui: el testimoniatge fins a la donació de nosaltres mateixos, fins al martiri, ha estat considerat sempre en la història de l'Església com el cimal del nou culte espiritual: «Oferir-vos vosaltres mateixos» (Rm 12,1). Es pot recordar, per exemple, el relat del martiri de sant Policarp d'Esmirna, deixeble de sant Joan: tot l'esdeveniment dramàtic és descrit com una litúrgia, més encara, com si el màrtir mateix es convertís en Eucaristia.[235] Pensem també en la consciència eucarística que Ignasi d'Antioquia expressa davant el seu martiri: ell es considera «blat de Déu» i desitja arribar a ser en el martiri «pa pur de Crist».[236] El cristià que ofereix la seva vida en el martiri entra en plena comunió amb la Pasqua de Jesucrist i així es converteix amb ell en Eucaristia. Tampoc no falten avui a l'Església màrtirs en els quals es manifesta de manera suprema l'amor de Déu. Tanmateix, encara que no es requereixi la prova del martiri, sabem que el culte agradable a Déu implica també interiorment aquesta disponibilitat,[237] i es manifesta en el testimoniatge alegre i convençut davant del món amb una vida cristiana coherent allà on el Senyor ens crida a anunciar-lo.

Jesucrist, únic Salvador

86. Subratllar la relació intrínseca entre Eucaristia i missió ens ajuda a redescobrir també el contingut últim del nostre anunci. Com més viu sigui l'amor per l'Eucaristia en

---

234 *Propositio* 42.

235 Cf. *Martiri de Policarp*, XV, 1: PG 5, 1039. 1042.

236 *Als otomans*, IV,1: PG 5, 690.

237 Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Lumen gentium*, sobre l'Església. 42.

el cor del poble cristià, més clar li serà el compliment de la seva missió: *portar Crist*. No és només una idea o una ètica inspirada en ell, sinó el do de la seva Persona. Qui no comunica la veritat de l'Amor al germà encara no n'ha donat suficientment. L'Eucaristia, com a sagrament de la nostra salvació, ens porta a considerar de manera ineludible la unicitat de Crist i de la salvació realitzada per ell amb el preu de la seva sang. Per tant, l'exigència d'educar constantment a tots en el treball missioner, el centre del qual és l'anunci de Jesús, únic Salvador, sorgeix del misteri eucarístic, cregut i celebrat.[238] Això impedirà que es redueixi a una interpretació merament sociològica l'obra decisiva de promoció humana que tot autèntic procés d'evangelització sempre implica.

Llibertat de culte

87. En aquest context, vull parlar d'allò que els Pares han afirmat durant l'assemblea sinodal sobre les greus dificultats que afecten la missió d'aquelles comunitats cristianes que viuen en condicions de minoria o fins i tot privades de llibertat religiosa.[239] Realment hem de donar gràcies al Senyor per tots els bisbes, preveres, persones consagrades i laics que s'esforcen per anunciar l'evangeli i viuen la seva fe amb el risc de perdre la vida. A moltes regions del món el simple fet d'anar a l'església és un testimoniatge heroic que exposa les persones a la marginació i a la violència. En aquesta circumstància, també vull refermar la solidaritat de tota l'Església amb els qui sofreixen per la manca de llibertat de culte. Allà on falta la llibertat religiosa —ho sabem— falta en definitiva la llibertat més significativa, ja que en la fe l'home expressa la seva íntima convicció sobre el sentit últim de la pròpia vida. Demanem, doncs, que augmentin els espais de llibertat religiosa en tots els Estats, perquè els cristians, així com també els membres d'altres religions, puguin viure personalment i comunitària les seves conviccions lliurement.

EUCARISTIA, MISTERI QUE S'HA D'OFERIR AL MÓN

Eucaristia: pa partit per a la vida del món

88. «El pa que jo donaré és la meva carn per a la vida del món» (Jn 6,51). Amb aquestes paraules el Senyor revela el sentit veritable de la donació de la pròpia vida per tots els homes i ens mostra també l'íntima compassió que té per cada persona. En efecte, els evangelis ens narren moltes vegades els sentiments de Jesús pels homes, de manera especial pels qui sofreixen i els pecadors (cf. Mt 20,34; Mc 6,34; Lc 19,41). Mitjançant un sentiment profundament humà, ell expressa la intenció salvadora de Déu per tots els homes, a fi que arribin a la vida veritable. Cada celebració eucarística actualitza sacramentalment la donació de la pròpia vida que Jesús ha fet en la Creu per nosaltres i per tot el món. Al mateix temps, en l'Eucaristia Jesús ens fa testimonis de la compassió de Déu per cada germà i germana. Neix així, entorn del misteri eucarístic, el servei de la caritat envers el proïsme, que «consisteix justament en el fet que, en Déu i amb Déu, estimo també la persona que no m'agrada o que ni tan sols conec. Això només pot dur-se a terme a partir del trobament íntim amb Déu, un trobament que ha esdevingut comunió de voluntat, arribant a implicar-hi el sentiment. Llavors aprenc a mirar aquesta

---

238 Cf. *Propositio* 42; Congregació per a la Doctrina de la Fe, Decl. *Dominus Iesus*, sobre la unicitat i la universalitat salvífica de Jesucrist i de l'Església (6 d'agost de 2000), 13-15: AAS 92 (2000), 754-755.

239 Cf. *Propositio* 42.

altra persona no ja només amb els meus ulls i amb els meus sentiments, sinó des de la perspectiva de Jesucrist».[240] D'aquesta manera, en les persones que trobo reconec germans i germanes pels quals el Senyor ha donat la seva vida estimant-los «fins a l'extrem» (Jn 13,1). Per tant, les nostres comunitats, quan celebren l'Eucaristia, han de ser cada vegada més conscients que el sacrifici de Crist és per a tots, i que, per això, l'Eucaristia impulsa tothom qui cregui en ell a fer-se «pa partit» per als altres i, per tant, a treballar per un món més just i fratern. Pensant en la multiplicació dels pans i els peixos, hem de reconèixer que Crist continua exhortant també avui els seus deixebles a comprometre's en primera persona: «Doneu-los menjar vosaltres mateixos» (Mt 14,16). Certament, la vocació de cada un de nosaltres consisteix a ser, junt amb Jesús, *pa partit per a la vida del món*.

Les implicacions socials del misteri eucarístic

89. La unió amb Crist que es realitza en el Sagrament ens capacita també per a nous tipus de relacions socials: «La "mística" del Sagrament té un caràcter social.» En efecte, «la unió amb Crist és al mateix temps unió amb tots els altres als quals ell es dóna. No puc tenir Crist només per a mi; únicament puc pertànyer-li en unió amb tots els qui són seus o ho seran.»[241] Referent a això, cal explicitar la relació entre misteri eucarístic i compromís social. L'Eucaristia és sagrament de comunió entre germans i germanes que accepten reconciliar-se en Crist, el qual ha fet de jueus i pagans un sol poble, ha fet caure el mur d'enemistat que els separava (cf. Ef 2,14). Només aquesta constant tensió cap a la reconciliació permet combregar dignament amb el cos i la sang de Crist (cf. Mt 5,23-24).[242] Crist, pel memorial del seu sacrifici, reforça la comunió entre els germans i, de manera particular, urgeix els qui estan enfrontats perquè accelerin la seva reconciliació obrint-se al diàleg i al compromís per la justícia. No hi ha dubte que les condicions per establir una pau veritable són la restauració de la justícia, la reconciliació i el perdó.[243] D'aquesta presa de consciència neix la voluntat de transformar també les estructures injustes per restablir el respecte de la dignitat de l'home, creat a imatge i semblança de Déu. L'Eucaristia, a través de la posada en pràctica d'aquest compromís, transforma en vida el que significa en la celebració. Com he tingut ocasió d'afirmar, «l'Església no pot ni ha d'emprendre per compte propi l'empresa política de realitzar la societat més justa possible. […] No pot ni ha de quedar-se al marge en la lluita per la justícia. Ha d'inserir-s'hi a través de l'argumentació racional i ha de desvetllar les forces espirituals, sense les quals la justícia, que sempre exigeix també renúncies, no pot afirmar-se ni prosperar».[244]

En la perspectiva de la responsabilitat social de tots els cristians, els pares sinodals han recordat que el sacrifici de Crist és misteri d'alliberament que ens interpel·la i provoca contínuament. Adreço per tant una crida a tots els fidels perquè siguin realment operadors de pau i de justícia: «En efecte, el qui participa en l'Eucaristia ha

---

240 Carta enc. *Deus caritas est* (25 de desembre de 2005), 18: AAS 98 (2006), 232.

241 *Ibidem*, n. 14.

242 Durant l'assemblea sinodal hem escoltat testimonis emocionats molt significatius sobre l'eficàcia del Sagrament en l'obra de pacificació. Pel que fa això, a la *Propositio* 49 s'afirma: «Gràcies a les celebracions eucarístiques, pobles en conflicte s'han pogut reunir al voltant de la paraula de Déu, escoltar el seu anunci profètic de reconciliació a través del perdó gratuït i rebre la gràcia de la conversió que permet la comunió amb el mateix pa i amb el mateix calze.»

243 Cf. *Propositio* 48.

244 Carta enc. *Deus caritas est* (25 de desembre de 2005), 28: AAS 98 (2006), 239.

d'entossudir-se a construir la pau en el nostre món marcat per tantes violències i guerres, i de manera particular avui, pel terrorisme, la corrupció econòmica i l'explotació sexual.»[245] Tots aquests problemes, que al seu torn engendren altres fenòmens degradants, són els que desperten gran preocupació. Sabem que aquestes situacions no es poden afrontar d'un manera superficial. Precisament, gràcies al misteri que celebrem, s'han de denunciar les circumstàncies que van contra la dignitat de l'home, pel qual Crist ha vessat la sang, afirmant així el valor eminent de cada persona.

L'aliment de la veritat i la indigència de l'home

90. No podem restar passius davant certs processos de globalització que sovint fan créixer desmesuradament a tot el món la diferència entre rics i pobres. Hem de denunciar el qui malgasta les riqueses de la terra provocant desigualtats que clamen al cel (cf. Jm 5,4). Per exemple, és impossible restar callats davant «les imatges colpidores dels grans camps de pròfugs o de refugiats —a moltes parts del món— acollits en precàries condicions per deslliurar-se d'una sort pitjor, però necessitats de tot. Aquests éssers humans, no són els nostres germans i germanes? Els seus fills, potser no vénen al món amb les mateixes esperances legítimes de felicitat que els altres?».[246] El Senyor Jesús, pa de vida eterna, ens esperona i ens fa estar atents a les situacions de pobresa en què es troba encara gran part de la humanitat: són situacions la causa de les quals implica sovint una clara i inquietant responsabilitat per part dels homes. En efecte, «hom pot afirmar, partint de la base de dades estadístiques disponibles, que menys de la meitat de les grans quantitats destinades globalment a armament seria més que suficient per treure de manera estable de la indigència l'immens exèrcit dels pobres. Això interpel·la la consciència humana. El nostre compromís comú per la veritat pot i ha de donar nova esperança a aquestes poblacions que viuen sota el llindar de la pobresa, molt més a causa de situacions que depenen de les relacions internacionals polítiques, comercials i culturals que per circumstàncies incontrolades».[247]

L'aliment de la veritat ens impulsa a denunciar les situacions indignes de l'home en les quals, a causa de la injustícia i l'explotació, mor per falta de menjar, i ens dóna nova força i ànim per treballar sense parar en la construcció de la civilització de l'amor. Els cristians han procurat des del principi compartir els seus béns (cf. Ac 4,32) i ajudar els pobres (cf. Rm 15,26). La col·lecta en les assemblees litúrgiques no solament ens ho recorda expressament, sinó que és també una necessitat molt actual. Les institucions eclesials de beneficència, en particular Càritas en els seus diversos àmbits, desenvolupen el preciós servei d'ajuda a les persones necessitades, sobretot els més pobres. Aquestes institucions, inspirant-se en l'Eucaristia, que és el sagrament de la caritat, es converteixen en la seva expressió concreta; per això mereixen tot l'encoratjament i estímul pel seu compromís solidari en el món.

La doctrina social de l'Església

91. El misteri de l'Eucaristia ens capacita i impulsa a un treball audaç en les estructures d'aquest món per aportar aquell tipus de relacions noves que tenen la seva font inesgotable en el do de Déu. L'oració que repetim a cada santa Missa: «El nostre pa de

---

245 *Propositio* 48.

246 Discurs al Cos Diplomàtic acreditat davant la Santa Seu (9 de gener de 2006), 28: AAS 98 (2006), 127.

247 *Ibidem*.

cada dia doneu-nos, Senyor, el dia d'avui», ens obliga a fer tot el possible, en col·laboració amb les institucions internacionals, estatals o privades, perquè cessi o almenys disminueixi en el món l'escàndol de la fam i la desnutrició que sofreixen tants milions de persones, especialment en els països en vies de desenvolupament. El cristià laic en particular, format a l'escola de l'Eucaristia, està cridat a assumir directament la seva responsabilitat política i social. Perquè pugui exercir adequadament la seva comesa cal preparar-lo mitjançant una educació concreta en la caritat i en la justícia. Per això, com ha demanat el Sínode, és necessari promoure la doctrina social de l'Església i donar-la a conèixer a les diòcesis i a les comunitats cristianes.[248] En aquest preciós patrimoni, procedent de la tradició eclesial més antiga, trobem els elements que orienten amb profunda saviesa el comportament dels cristians davant les qüestions socials candents. Aquesta doctrina, madurada durant tota la història de l'Església, es caracteritza pel realisme i l'equilibri, i ajuda així a evitar compromisos equívocs o utopies il·lusòries.

Santificació del món i salvaguarda de la creació

92. Per a desenvolupar una profunda espiritualitat eucarística que pugui incidir també de manera significativa en el camp social, el poble cristià ha de tenir consciència que, en donar gràcies per mitjà de l'Eucaristia, ho fa en nom de tota la creació, i aspira així a la santificació del món treballant intensament amb aquesta finalitat.[249] L'Eucaristia projecta una llum intensa sobre la història humana i sobre tot el cosmos. En aquesta perspectiva sacramental aprenem, dia rere dia, que tot esdeveniment eclesial té caràcter de signe, mitjançant el qual Déu es comunica i ens interpel·la. D'aquesta manera, la forma eucarística de la vida pot afavorir veritablement un autèntic canvi de mentalitat en la manera de veure la història i el món. La litúrgia mateix ens hi educa quan, durant la presentació de les ofrenes, el sacerdot adreça a Déu una oració de benedicció i de petició sobre el pa i el vi, «fruit de la terra», «de la vinya» i del «treball dels homes». Amb aquestes paraules, a més d'incloure en l'ofrena a Déu tota l'activitat i l'esforç humans, el ritu ens porta a considerar la terra com a creació de Déu, que produeix tot el necessari per al nostre aliment. La creació no és una realitat neutra, mera matèria que es pot utilitzar indiferentment seguint l'instint humà. Més aviat forma part del pla bondadós de Déu, pel qual tots nosaltres estem cridats a ser fills i filles en l'Unigènit de Déu, Jesucrist (cf. Ef 1,4-12). La justa preocupació per les condicions ecològiques en què es troba la creació a moltes parts del món troba motius de tranquil·litat en la perspectiva de l'esperança cristiana, que ens compromet a actuar responsablement en defensa de la creació.[250] En efecte, en la relació entre l'Eucaristia i l'univers descobrim la unitat del pla de Déu i se'ns convida a descobrir la relació profunda entre la creació i la «nova creació» inaugurada amb la resurrecció de Crist, el nou Adam. En ella participem ja des d'ara en virtut del baptisme (cf. Col 2,12s.), i així s'obre a la nostra vida cristiana, alimentada per l'Eucaristia, la perspectiva del món nou, del cel nou i de la terra nova, on la nova Jerusalem baixa del cel, des de Déu, «abillada com una núvia que s'engalana per al seu espòs» (Ap 21,2).

---

248 Cf. *Propositio* 48. Referent a aquest tema és molt útil el *Compendi de la doctrina social de l'Església*.

249 Cf. *Propositio* 43.

250 Cf. *Propositio* 47.

Utilitat d'un Compendi eucarístic

93. Al final d'aquestes reflexions, en les quals m'he volgut fixar en les orientacions sorgides en el Sínode, vull acollir també una petició que van fer els Pares per ajudar el poble cristià a creure, celebrar i viure cada vegada millor el misteri eucarístic. Preparat pels dicasteris competents, es publicarà un *Compendi* que recollirà textos del *Catecisme de l'Església catòlica*, oracions i explicacions de les pregàries eucarístiques del Missal, així com tot el que pugui ser útil per a la correcta comprensió, celebració i adoració del Sagrament de l'altar.[251] Espero que aquest instrument pugui contribuir a fer que el memorial de la Pasqua del Senyor esdevingui, cada dia més, font i cimal de la vida i de la missió de l'Església. Això impulsarà cadascun dels fidels a fer de la seva vida un veritable culte espiritual.

CONCLUSIÓ

94. Estimats germans i germanes, l'Eucaristia és l'origen de tota forma de santedat, i tots nosaltres estem cridats a la plenitud de la vida en l'Esperit Sant. Quants sants han fet autèntica la seva vida gràcies a la pietat eucarística! De sant Ignasi d'Antioquia a sant Agustí, de sant Antoni Abat a sant Benet, de sant Francesc d'Assís a sant Tomàs d'Aquino, de santa Clara d'Assís a santa Caterina de Siena, de sant Pasqual Bailon a sant Pere Julià Eymard, de sant Alfons Maria de Liguori al beat Carles de Foucauld, de sant Joan Maria Vianney a santa Teresa de Lisieux, de sant Pius de Pietrelcina a la beata Teresa de Calcuta, del beat Piergiorgio Frassati al beat Ivan Mertz, només per citar alguns dels nombrosos noms. La santedat ha trobat sempre en el centre el sagrament de l'Eucaristia.

Per això, és necessari que l'Església cregui realment, celebri amb devoció i visqui intensament aquest sant misteri. La donació que Jesús fa d'ell mateix en el Sagrament memorial de la seva passió, ens assegura que el cimal de la nostra vida està en la participació en la vida trinitària, on ell se'ns ofereix de manera definitiva i eficaç. La celebració i adoració de l'Eucaristia ens permeten apropar a l'amor de Déu i adherir-nos-hi personalment fins a unir-nos amb el Senyor estimat. L'oferiment de la nostra vida, la comunió amb tota la comunitat dels creients i la solidaritat amb cada home, són aspectes imprescindibles de la *logiké latreía*, del culte veritable, sant i agradable a Déu (cf. Rm 12,1), en el qual tota la nostra realitat humana concreta es transforma a glòria de Déu. Convido, doncs, tots els pastors a posar la màxima atenció en la promoció d'una espiritualitat cristiana autènticament eucarística. Que els preveres, els diaques i tots els qui desenvolupen un ministeri eucarístic, rebin sempre d'aquests mateixos serveis, realitzats amb cura i preparació constant, força i estímul per al propi camí personal i comunitari de santificació. Exhorto tots els laics, en particular les famílies, a trobar contínuament en el Sagrament de l'amor de Crist la força per transformar la pròpia vida en un signe autèntic de la presència del Senyor ressuscitat. Demano a tots els consagrats i consagrades que manifestin en la seva vida eucarística l'esplendor i la bellesa de pertànyer totalment al Senyor.

---

[251] Cf. *Propositio* 17.

95. A començaments del s. IV, el culte cristià encara estava prohibit per les autoritats imperials. Alguns cristians del Nord d'Àfrica, que se sentien amb l'obligació de celebrar el dia del Senyor, van desafiar la prohibició. Van ser martiritzats mentre declaraven que no els era possible viure sense l'Eucaristia, aliment del Senyor: «Sine dominica non possumus.»[252] Que aquests màrtirs d'Abitínia, juntament amb molts sants i beats que han fet de l'Eucaristia el centre de la seva vida, intercedeixin per nosaltres i ens ensenyin la fidelitat al trobament amb el Crist ressuscitat. Nosaltres tampoc no podem viure sense participar en el Sagrament de la nostra salvació, i desitgem ser *iuxta dominicam viventes*, és a dir, portar a la vida el que celebrem el dia del Senyor. En efecte, aquest és el dia del nostre alliberament definitiu. Què té d'estrany que vulguem viure cada dia segons la novetat introduïda per Crist amb el misteri de l'Eucaristia?

96. Que Maria Santíssima, Verge immaculada, arca de l'aliança nova i eterna, ens acompanyi en aquest camí a l'encontre del Senyor que ve. En ella trobem l'essència de l'Església realitzada de la manera més perfecta. L'Església veu en Maria, «Dona eucarística» —com l'ha anomenada el servent de Déu Joan Pau II—,[253] la seva icona més reeixida, i la contempla com a model insubstituïble de vida eucarística. Per això, en presència del «verum Corpus natum de Maria Virgine» sobre l'altar, el prevere, en nom de l'assemblea litúrgica, afirma amb les paraules del cànon: «Venerem la memòria, en primer lloc, de la gloriosa sempre Verge Maria, mare de Jesucrist, Déu i Senyor nostre.»[254] El seu sant nom s'invoca i venera també en els cànons de les tradicions cristianes orientals. Els fidels, per la seva part, «encomanen a Maria, Mare de l'Església, la seva vida i el seu treball. Esforçant-se per tenir els mateixos sentiments que Maria, ajuden tota la comunitat a viure com a ofrena viva, agradable al Pare».[255] Ella és la *Tota pulchra*, 'Tota bonica', ja que en ella brilla la resplendor de la glòria de Déu. La bellesa de la litúrgia celestial, que s'ha de reflectir també en les nostres assemblees, té en ella un mirall fidel. D'ella hem d'aprendre a convertir-nos en persones eucarístiques i eclesials per poder presentar-nos també nosaltres, segons l'expressió de sant Pau, «immaculats» davant del Senyor, tal com ell ens ha volgut des del principi (cf. Col 1,22; Ef 1,4).[256]

97. Que l'Esperit Sant, per intercessió de la Santíssima Verge Maria, encengui en nosaltres el mateix ardor que van sentir els deixebles d'Emmaús (cf. Lc 24,13-35), i renovi en la nostra vida l'admiració eucarística davant la resplendor i la bellesa que brillen en el ritu litúrgic, signe eficaç de la bellesa infinita pròpia del misteri sant de Déu. Aquells deixebles es van aixecar i van tornar de pressa a Jerusalem per compartir l'alegria amb els germans i germanes en la fe. En efecte, l'alegria veritable consisteix a reconèixer que el Senyor resta entre nosaltres, company fidel del nostre camí. L'Eucaristia ens fa descobrir que Crist mort i ressuscitat es fa contemporani nostre en el misteri de l'Església, el seu cos. Hem estat fets testimonis d'aquest misteri d'Amor. Volem anar plens d'alegria i admiració a trobar la santa Eucaristia, per experimentar i anunciar als altres la veritat de les paraules amb què Jesús va acomiadar-se dels seus deixebles: «Jo sóc amb vosaltres dia rere dia fins a la fi del món» (Mt 28,20).

---

252 *Acta SS. Saturnini, Dativi et aliorum plurimorum martyrum in Africa,* 7. 9. 10: PL 8, 707.709-710.

253 Cf. Carta enc. *Ecclesia de Eucharistia* (17 d'abril de 2003), 53: AAS 95 (2003), 469.

254 Pregària eucarística I (Cànon romà).

255 *Propositio* 50.

256 Cf. Homilia (8 de desembre de 2005): AAS 98 (2006), 15.

Roma, Sant Pere del Vaticà, 22 de febrer de l'any 2007, segon del meu Pontificat, festa de la Càtedra de l'Apòstol Sant Pere.